OSNOVNA ŠOLA
OLGE MEGLIČ
P T U J

SRAKAČ IZ HALOZ

(Slovenski jezik ali književnost)

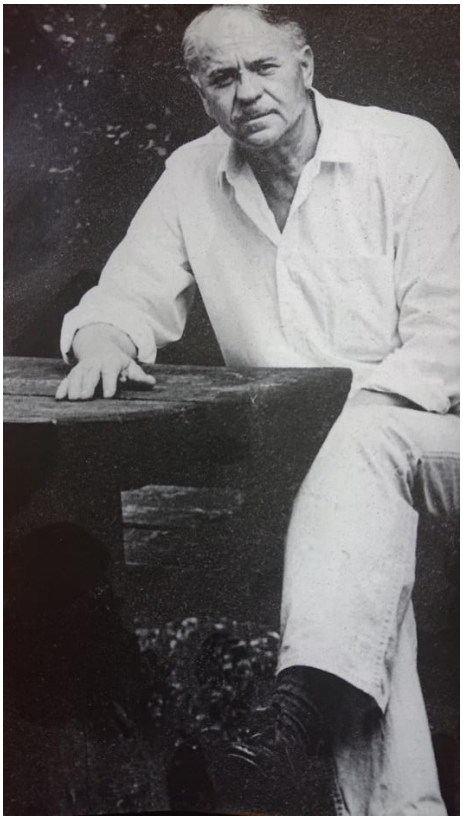

Slika 1: France Forstnerič
(vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek)

Avtorici: Neja Gajzer, Ela Holc

Mentorica: dr. Renata Debeljak

Ptuj, 2022

»Kako pozabljam kraje svojih mladih dni,

imena hiš, ljudi, dreves, trav, ptičev.

Mene pa, kot vidim, tu še vsi poznajo,

pomnijo me, kot da bi sploh ne bi odšel,

kot da ne bi bil zrasel,

živel daleč proč in se postaral…«

(F. Forstnerič: Pozabljam; zbirka Ljubstava 1981)

ZAHVALA

Pri raziskovalni nalogi bi se z največjim veseljem na prvem mestu zahvalili svoji sedaj že triletni mentorici na področju raziskovalnih nalog dr. Renati Debeljak, prof. slovenščine, ki je v zadnjih treh letih pokazala, da zares verjame v naju, saj nama že tretjo leto zapored stoji ob strani, naju vzpodbuja in usmerja v najinem raziskovanju. Brez nje nama zagotovo ne bi uspelo pripraviti raziskovalne naloge takšne kvalitete. Vsako leto znova se naučiva veliko novega, zato lahko rečeva, da se je naše sodelovanje zares izkazalo za zelo uspešno in produktivno. Hvala dr. Renati Debeljak za mentorstvo pri še tretji raziskavi v nizu najinih raziskovalnih nalog.

Zahvala gre seveda tudi mag. Vojku Jurgecu, prof. angleščine, za angleški prevod povzetka. Hvala tudi njemu za triletno sodelovanje v okviru najinega raziskovanja.

Posebno zahvalo namenjava hčerki Franceta Forstneriča, Meliti Forstnerič Hajnšek, ki je bila pripravljena deliti z nama zgodbo svojega očeta tudi ob nenavadnih dnevih, kot je nedelja.

POVZETEK

V raziskovalni nalogi z naslovom Srakač iz Haloz sva želeli obuditi spomin na velikega človeka Franca Forstneriča – pesnika, pisatelja in novinarja. Misliva, da se je marsikdo že kdaj vprašal, kaj tiči za velikim pisateljem, pesnikom, igralcem, nogometašem, politikom. Običajno poznamo le splošno veljavne resnice, ki so znane širši javnosti preko zapisov, a resnično zgodbo človeka, ki je kot otrok doživel vse strahote vojne, pa odkrijemo šele skozi branje njegovih del. Z raziskovalno nalogo sva poskušali raziskati ozadje Franceta Forstneriča, zakaj je segel po peresu, kje je iskal navdih, kakšna je njegova proza, njegova pesem, ali je tematika v njegovi mladinski prozi in poeziji ista, je pisal o dogodkih iz resničnega življenja ali so opisi dogodkov izmišljeni idr.

Naloga je sestavljena iz teoretičnega in empiričnega dela.

V teoretičnem delu sva predstavili namen in cilje naloge ter njeno strukturo, metodologijo dela, temo oz. področje, ki naju je zanimalo.

V empiričnem delu sva na vsebinskem, motivno-tematskem, jezikovno-slogovnem in primerjalnem področju predstavili Forstneričevo mladinsko delo *Srakač* (1970) ter le-to v določenih segmentih primerjali z mladinsko pesniško zbirko *Bela murva* (1976). Ugotovili sva, da je *Srakač* avtobiografsko delo, napisano v izjemno bogatem slogu, polnem metafor, primer, notranjih monologov, poosebitev idr. Mladinski deli se tematsko ujemata delno, in sicer v delu, ko obe opisujeta čas druge svetovne vojne.

KLJUČNE BESEDE: srakač, bela murva, proza, poezija, realizem, druga svetovna vojna.

ABSTRACT

The research paper, entitled Srakač ("baby magpie") from Haloze, revives the memory of the great man Franc Forštnerič, a poet, a writer, and a journalist. The authors believe that many people have wondered what really lies behind this great writer, poet, actor, footballer, and politician. Readers are usually only acquainted with general truths which can be found in public records. However, the real story of a man, who experienced all the horrors of war, can only be discovered by reading his literary work. The research paper tries to find out more about the background of Franc Forštnarič, his decision to start writing, his inspiration, his prose and poetry, the comparison of themes in his youth literary works, and whether his themes are facts or fiction, etc.

The paper consists of two parts, a theoretical and an empirical one.

The theoretical part presents the purpose, aims and structure of the paper, methodology and the topic or the field that the authors were interested in.

The empirical part presents Forštnerič's literary work *Srakač* (1970) in terms of content, motif and theme, linguistic style, and comparison. Furthermore, the authors compare parts of *Srakač* with youth poetry collection *Bela murva* ("Morus Alba") (1976). The authors come to the conclusion that *Srakač* is an autobiographical work, written in an extremely rich linguistic style, full of metaphors, similes, internal monologues, personifications, etc. Both literary works are only partially thematically consistent, especially when it comes to the description of World War II.

KEYWORDS: srakač (baby magpie), morus alba, prose, poetry, realism, World War II

KAZALO

1 UVOD ... 7
1.1 Namen in cilji naloge ... 8
1.2 Struktura naloge ... 8
1.3 Metode dela ... 9
1.4 Hipoteze ... 9

2 TEORETIČNI DEL ... 10
2.1 France Forstnerič ... 10
2.1.1 Otroška leta ... 10
2.1.2 Mladostna leta ... 11
2.1.3 Pozna leta in smrt ... 13
2.2 Spomini vnuka Roka na deda ... 15
2.3 Nagrade in priznanja ... 17
2.4 Delo ... 18
2.4.1 Delo za odrasle ... 18
2.3.1 Mladinsko delo ... 20
2.4 Petperesna deteljica ... 20
2.4.1.1 Nekrolog Toneta Partljiča ... 21
2.4.1.2 Nekrolog Marijana Krambergerja ... 21
2.4.1.3 Nekrolog Vilija Vuka ... 22

3 EMPIRIČNI DEL ... 23
3.1 Srakač ... 23
3.1.1 Vsebinska analiza zgodb ... 23
3.1.1.1 Kruh ... 23
3.1.1.2 Drugačen kruh ... 23
3.1.1.3 Granata ... 24
3.1.1.4 Fižol ... 24
3.1.1.5 Stric Tomaž ... 24
3.1.1.6 Jabolko ... 24
3.1.1.7 Podstrešje ... 24
3.1.1.8 Brzostrelka ... 25
3.1.1.9 Kirsanov ... 25
3.1.1.10 Kako je župan jedel sliko ... 25
3.1.1.11 Česen ... 26
3.1.1.12 Vojaki ... 26
3.1.1.13 Preproga ... 26
3.1.1.14 Ribič ... 26
3.1.2 Motivno-tematska analiza ... 27
3.1.2.1 Revščina ... 27
3.1.2.2 Vojna ... 27
3.1.2.3 Ljubezen do domovine ... 28
3.1.3 Književni prostor ... 29
3.1.3.1 Realen književni prostor ... 29
3.1.3.2 Nerealen književni prostor ... 30
3.1.3.3 Statični in dinamični književni prostor ... 30
3.1.4 Književni čas ... 30
3.1.5 Književne osebe ... 30
3.1.5.1 Odnosi med osebami ... 32
3.1.6 Jezikovno-slogovna analiza črtic ... 33
3.1.6.1 Primera ... 33
3.1.6.2 Poosebitev ... 33
3.1.6.3 Metafora ... 34
3.1.6.4 Okrasni pridevek ... 34
3.1.6.5 Frazem ... 35
3.1.6.6 Medbesedilnost ... 35
3.1.6.7 Narečno besedje ... 35
3.1.6.8 Notranji monolog ... 36
3.2 Pesniška zbirka *Bela murva* ... 36
3.2.1 Motivno-tematska analiza ... 36
3.2.2 Primerjava med *Srakačem* in *Belo murvo* ... 37

4 ZAKLJUČEK 38

5 VIRI IN LITERATURA 40

5.1 Viri 40

5.1.1 Pisni viri 40

5.1.2 Ustni in zasebni viri 40

5.2 Spletna literatura 40

KAZALO SLIK

Slika 1: France Forstnerič (vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek) 1

Slika 2: Srakačeva pot: Ptuj-Šturmovci-Ptuj. 8

Slika 3: France Forstnerič (Vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek) 10

Slika 4: France Forstnerič s sestro Katico in mamo (Vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek) 10

Slika 5: Posvetilo svoji materi v knjigi Dolgo poletje. (Vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek) 11

Slika 6: Žena Marija Forstnerič. (Vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek) 12

Slika 7: France, Marija in Melita Forstnerič (Vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek) 12

Slika 8: France, Marija in Melita Forstnerič 12

Slika 9: France Forstnerič na svojem pisalnem stroju. (Vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek) 12

Slika 10: Posvetilo iz knjige Mateju Gajzerju. (Vir: Knjiga *Bela murva* s posvetilom vnuku Mateju). 13

Slika 11: Francetov odgovor na vabilo na poroko nečaka Mateja in bodoče žene Katje. 14

Slika 12: France Forstnerič z vnukoma Rokom (starejši) in Vidom (mlajši). (Vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek) 17

Slika 13: Srečanje pisateljev Statenberg v sedemdesetih letih, od leve proti desni: Tone Pavček, Ciril Zlobec, Dane Zajc, France Forstnerič, Ervin Fritz, Marko Kravos (Vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek) 18

1 UVOD

Sva Neja in Ela, osnovnošolki, ki sedaj obiskujeva že 9. razred. Z raziskovanjem sva se srečali že v 7. razredu, v 9. razredu sva se odločili, da poseževa v svoje korenine, da se natančneje izraziva, odpravili se bova po stopinjah svojih prednikov.

Ena izmed avtoric sem Neja Gajzer. V pogovoru s svojci sem bila večkrat deležna pogovora o rojstvu in smrti in da na svet vedno priveka novo bitje, ko mu nekdo od svojcev odstopi svoje mesto. Rodila sem se 12. 10. 2007 na Ptuju staršema Katji in Mateju Gajzerju. Istega leta, natančneje povedano 22. 5. 2007, je preminil stric mojega očeta, slovenski pesnik, pisatelj in novinar France Forstnerič. Večkrat mi je bilo povedano s strani moje babice, sestre strica Francla, kakor so ga klicali, da mi je stric Francl odstopil mesto na tem svetu. Že dolgo časa sem želela izvedeti kaj več o očetovem stricu, kar še ni napisano, kakšno skrivnost, ki jo pozna le njegova hči Melita ali njegova vnuka Rok in Vid, kar bom našla v babičini zbirki spominov itd. Čutim prijetno dolžnost, da obudim spomin na strica Francla in z veseljem sem motivirala svojo sošolko Elo, ki je hkrati tudi moja sestrična, da se lotiva raziskovanja mojega prednika. Kot mlajša deklica sem velikokrat pri babici raziskovala v njeni domači knjižnici in naletela na knjige, ki so nastale izpod peresa Franceta Forstneriča. Babi Zinka je vedno s ponosom pripovedovala o svojem bratu, prebrala vsako njegovo knjigo in ne le knjigo, ampak vsako njegovo zapisano vrstico, če tudi ne izdano, ampak spisano kar tako za dušo.

Sedaj je minilo že precej let od smrti strica Francla. Med tem časom je preminila tudi moja babi, in sicer preteklo zimo. Velikokrat se zalotim, da razmišljam o preteklosti, o zgodbicah iz babinega otroštva, kjer je bil stric Francl eden izmed sedmih otrok družine Forstnerič vedno eden izmed glavnih likov. Sedaj sem že v zadnjem razredu osnovne šole in kdaj, če ne zdaj, bom poskusila raziskati zgodbo Franceta Forstneriča, in sicer raziskano in še neraziskano, vse drobne, zanimive skrivnosti, ki jih še ne poznate o stricu Franclu.

Zanima naju sledeče:

- kje in kdaj je dobil navdih za pisanje,
- katera je bila najljubša tema njegovih del,
- kdo ali kaj je bilo glavni navdih za njegova dela,
- kdo je bil njegov največji kritik,
- kaj je petperesna deteljica in kako je prišlo do tega globokega prijateljstva,
- katere nagrade je prejel za svoja dela,
- ali je tematika njegovih del izmišljena ali realistična,
- kaj je to »*srakač*« idr.

Ko sva prebirali razne članke, mnenja, spomine, zahvale, nekrologe ali le govorili z njegovo hčerko Melito Forstnerič Hajnšek, sva dobili še bolj jasno sliko, kdo dejansko je bil France Forstnerič. Ni bil le pisatelj, pesnik, novinar, mož, brat, oče, dedek, prijatelj, bil je človek z veliko začetnico, ki se je zapisal ne le v zgodovino, temveč v naša srca. Njegov dolgoletni prijatelj Srečko Niedorfer je ob njegovi smrti zapisal[1], da ga je odlikovala izredna komunikativnost, radovednost, pa naj bo to kvantna fizika ali katerakoli obrtna dejavnost. Kot otrok se je boril za vsakdanji kruh, družina je živela na robu lakote, a je našel moč v pisanju in se uspel zapisati med najpomembnejše slovenske pisatelje in pesnike.

Njegovi mlajši kolegi, ki so kot podmladek v 70-ih letih prejšnjega stoletja delali z njim pri *Večeru*, so zapisali, da je bil France Forstnerič njihov novinarski vzor in mentor, izredno čuteč in kot nekakšen starejši brat, na katerega so se zmeraj lahko obrnili. Največje priznanje jim je pomenila metafora, ki jo je »Forsta«, kot so ga v novinarskih krogih radi klicali, uporabil, in sicer se je glasila »starček moj«. S to metaforo je mlajšim kolegom priznaval enakopravnost in tako resnično ni imenoval nikogar, ki je bil resnično star. Niedorferjev zapis nama je pogrel srce: »*Zbogom Forsta, kolega, prijatelj stari. In hvala ti, ker si eden najlepših delov mojega življenja*.«[2]

[1] Niedorfer, S. (2007). Zbogom, moj dragi »starček«. Večer: str. 14. Kopija v arhivu moje babice.
[2] Niedorfer, S. (2007). Zbogom, moj dragi »starček«. Večer: str. 14. Kopija v arhivu moje babice.

V občini Videm, kjer je obiskoval osnovno šolo, ne bodo vaščani nikoli pozabili njegovega imena, kot tudi nikoli ne bodo pozabili njegovega mladinskega dela *Srakač*, po katerem je dobila ime kulturna pot po občini Videm pri Ptuju, tako imenovana *Srakačeva pot*.

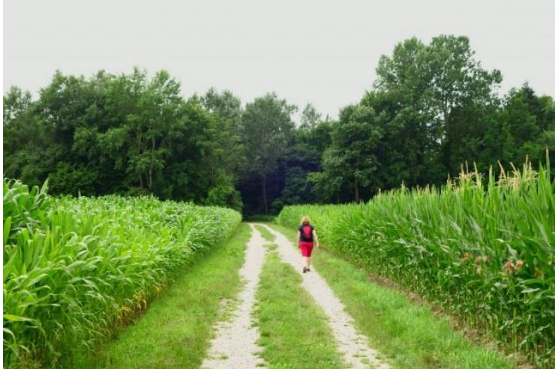

Slika 2: Srakačeva pot: Ptuj-Šturmovci-Ptuj.[3]

1.1 NAMEN IN CILJI NALOGE

Z raziskovalno nalogo o Francetu Forstneriču in njegovem delu sva želeli obuditi spomin na velikega človeka, pesnika, pisatelja, novinarja. Misliva, da se je marsikdo že kdaj vprašal, kaj tiči za velikim umom, za velikim pisateljem, pesnikom, igralcem, nogometašem, politikom ... Običajno poznamo le splošno veljavne resnice, ki so znane širši javnosti, a ne poznamo resnične zgodbe človeka, ki ga opevamo kot na primer velikega pesnika, pisatelja in podobno.

Z raziskovalno nalogo bova poskušali raziskati ozadje Franceta Forstneriča, zakaj je segel po peresu, kje je iskal navdih, kakšna je njegova proza, njegova pesem, ali je tematika v njegovi mladinski prozi in poeziji ista ali je pisal o dogodkih iz resničnega življenja ali so opisi dogodkov izmišljeni idr.

Glavni cilj naloge je:

- narediti vsebinsko, jezikovno-slogovno in motivno-tematsko analizo mladinskega dela *Srakač*,
- raziskati in primerjati njegovo mladinsko prozo in poezijo na vsebinskem področju,
- ugotoviti, ali je v določenem življenjskem obdobju pisal pesmi, v drugem več proze,
- ugotoviti, ali je navdih dobil v dogodkih, ki jih je doživel,
- in navsezadnje kdo je bil France Forstnerič oz. stric Francl oz. Forsta.

1.2 STRUKTURA NALOGE

Ker France Forstnerič še ni bil nikoli raziskan in celovito predstavljen, je nalogo težko razdeliti na teoretični in raziskovalni del, saj je že v teoretičnem veliko raziskovanja in ne zgolj prepisovanja oz. navajanja podatkov.

Kljub temu sva se odločili, da bo v prvem (teoretičnem) delu predstavljen namen in cilji naloge ter njena struktura, metodologija dela, s katero sva si pomagali pri izdelavi naloge, tema oz. področje, ki naju je zanimalo. Prav tako je v teoretičnem delu opisano življenje pesnika, pisatelja in novinarja Franceta Forstneriča po življenjskih obdobjih. Del naloge sva namenili tudi prijateljstvu, ki je pesniku ogromno pomenilo, prijateljstvo, ki je znano pod psevdonimom »Petperesna deteljica«, zato sva v tem delu zajeli tudi nekrologe njegovih najtesnejših prijateljev, med katerimi je za izpostaviti Toneta Partljiča, ki je v mesecu oktobru 2021 postal tudi častni občan mesta Maribor.

V drugem (empiričnem) delu sva se osredotočili na njegovo najpomembnejšo in edino mladinsko prozno delo z naslovom *Srakač*. Zanimivo nama je bilo potegniti primerjave v jeziku, temi, slogu pisanja, motivih idr., ki jih je pesnik in hkrati pisatelj uporabljal v svojem pisnem izražanju. Na koncu sva poskusili najti nekaj vzporednic z njegovo edino pesniško zbirko za mladino *Bela murva*.

[3] Vir: https://discoverptuj.eu/srakaceva-pot-ptuj-sturmovci-ptuj

1.3 METODE DELA

Pri izdelavi raziskovalne naloge sva uporabili različne metode dela:

- Najprej sva se z mentorico posvetovali, si organizirali delo ter si izdelali okvirni načrt nadaljnjega dela.
- Na podlagi teme raziskovalne naloge sva določili naslov naloge, ki sva ga še med samim raziskovanjem pilile ter oblikovale.
- Zaradi teme naloge so bili osrednji vir raziskovanja zapisi pisatelja, pesnika in novinarja ter razgovori z njegovimi svojci.
- Metodo analize sva uporabili pri pregledu njegovega mladinskega dela *Srakač*, saj sva analizirali vsako zgodbo posebej, prav tako sva analizirali njegovo mladinsko poezijo.
- Z induktivno metodo sva poskušali na podlagi posamičnih in posebnih dejstev priti od opažanj konkretnih primerov in dejavnikov do sklepa o splošni sodbi in splošnih sklepov. Iz česar sledi, da sva poskušali na podlagi posameznih črtici ugotoviti, kakšen slog in jezik je pesnik uporabljal in kakšne teme je izbiral.
- Deduktivno metodo sva uporabili pri prehajanju od splošnih stališč in postavk h konkretnim posamičnim sklepom. Vedeli sva, da pesnik in pisatelj prihaja iz okolice Ptuja, in to ptujsko govorico sva poskušali najti v posameznih njegovih delih.
- S primerjalno metodo sva primerjali njegovo mladinsko poezijo in prozo, iskali razlike in podobnosti.
- Z metodo sinteze sva pojasnjevali rezultate analize dela.
- Zastavljene hipoteze sva potrdili ali ovrgli s pomočjo metode sklepanja (na podlagi pridobljenega znanja).

1.4 HIPOTEZE

Pri empiričnem delu naloge sva si postavili naslednje hipoteze:

H1 France Forstnerič v črticah zbirke Srakač vojne ne prikaže samo kot pošast, temveč s perspektive otroka tudi kot zanimivo, v določenih segmentih celo humorno.

H2 Srakač je pisatelj sam.

H3 V Forstneričevih zbirki črtic Srakač je opazna govorica iz okolice Ptuja, predvsem Vidma in Pobrežja.

H4 Pesnikove mladinske pesmi v zbirki Bela murva so po tematiki in motivih zelo podobne Srakačevim zgodbam.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 FRANCE FORSTNERIČ

Kot je v nekrologu zapisal njegov prijatelj Tone Partljič, dežela kurentov ali dežela ob Dravi ni imela večjega pesnika, kot je bil France Forstnerič. Sam France je rekel, da je prišel na obisk iz onostranstva, iz dežele mrtvih, da je v Halozah posadil trto, pel goste pesmi in odšel nazaj v deželo rajnih (Partljič, 2007, str. 17).

Njegova dela so nerazdružljivo povezana s Pobrežjem pri Ptuju, s tistim koščkom ravnine tik pod obronki Haloz. V tisto ravnino se je pesnik in pisatelj vrnil za zmeraj, pokopan je namreč na Vidmu pri Ptuju (Haramija, 2020).

Slika 3: France Forstnerič
(Vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek)

2.1.1 Otroška leta

Rodil se je 29. januarja 1933 na Pobrežju pri Ptuju na Dravskem polju kot prvorojenec Franca in Katarine Forstnerič. Bilo je sedem otrok, od katerih je bil le najmlajši Jožek rojen v bolnišnici, vsi ostali so bili rojeni doma, a vsak v drugi hiši, ker so bili tako revni. France je imel tri brate in tri sestre, in sicer Katico (1935), Terezijo (1938), Marijo (1941), Lojzeka (1942), Vidka (1946) in Jožeka (1956). Terezija, ki so jo vsi klicali Zinka, je bila moja babica (Neja Gajzer). Osnovno šolo je obiskoval na Vidmu od leta 1939 do 1944, nato pa šolanje nadaljeval na Ptuju, in sicer med letoma 1945 in 1949.

Veliko resnice o pesnikovem otroštvu lahko razberemo iz njegovega mladinskega dela z naslovom *Srakač*. Otroštvo Franceta Forstneriča je zapadlo v čas 2. svetovne vojne, ki se je pričela v njegovi domovini Jugoslaviji, ko je France dopolnil osem let. Družina je živela na robu revščine v velikem pomanjkanju in kar lahko razberemo v prvi črtici *Srakača* z naslovom *Kruh*, kjer opisuje domačo revščino ter otroško (nesramno) očitanje, da imajo sosedje boljši kruh, ker mama verjetno boljšega ne zna speči. Kljub temu je imel svojo mamo nadvse rad.

Slika 4: France Forstnerič s sestro Katico in mamo
(Vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek)

V knjigi Dolgo poletje, ki sem jo (Neja Gajzer) našla v domači knjižnici, je zapisano posvetilo avtorja njegovi mami in se glasi: *»Mamica! Rad bi ti še dolgo nosil svoje knjige, čeravno ne zahtevam, da bi jih čisto do kraja razumela. Maribor, 27. 3. 1968, Francl.«*[4]

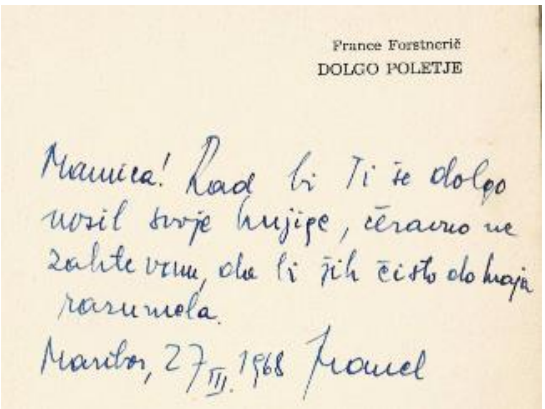
France Forstnerič
DOLGO POLETJE

Mamica! Rad bi Ti še dolgo nosil svoje knjige, čeravno ne zahtevam, da bi jih čisto do kraja razumela.
Maribor, 27/III. 1968 Francl

Slika 5: Posvetilo svoji materi v knjigi Dolgo poletje.
(Vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek)

Oče je posegal po alkoholu in posledica očetovega alkoholizma je bilo fizično nasilje. Pretepal je predvsem mamo, a tudi pisatelja in njegove sestre.

2.1.2 Mladostna leta

V letu 1997 je izhajal meseca junija in julija v časopisu *Večer* feljton, v katerem so bili zbrani zapisi Franceta Forstneriča o njegovih spominih na petdeseta leta prejšnjega stoletja, kako se je spominjal revščine zgodnje mladosti doma:

> *»Dovolj mi je bilo spanja z brati in sestrami v eni postelji (dva spodaj, dva v vznožju), dovolj otepanja krompirjeve župe in slabo pečenega koruznega kruha v napol podrti peči!, – več o tem se bere v mojem Srakaču v črtici Kruh. Sovražil sem našo kravo Lico, tudi ona je junakinja v Srakaču, ki sem jo moral, ker nismo imeli svoji pašnikov, pasti po od kmetov z mamini tabrhi odsluženih mejah in vratnikih, da mi je »kozula« (slabšalni izraz za kravo v mojem kraju) trgala iz rok štrik, ko je šavsala za kmetovo koruzo. Vselej mi je iz rok iztrgala tudi knjigo ali učbenik, ki sem ju na paši bral. Poln kufer sem imel vasi in naše revščine: že od daleč, ko sem prišel zmučen iz šole, so mi molili v roke kravji štrik. Vsi smo se ubijali z delom do onemoglosti, mati v glavnem po tujih njivah, oče v slabo plačani službi, haska pa nikoli nikakršnega od tega garanja otrok in odraslih, še kruha ni bilo vedno pri hiši. Še v zimi sem bil kot dijak brez plašča in dobrega obuvala. Skratka, ena sama mizerija, iz katere sem, najstnik, hotel in moral pobegniti. In prijavil sem se v brigado, za katero so na ptujski gimnaziji strastno agitirali skojevci in mladinski aktivisti in tudi marsikaj obljubljali, recimo, da bo imel prednost pri šolanju s štipendijo le tisti, ki bo šel v brigado. Nič političnega ali ideološkega torej ni bilo v 15-letnikovi odločitvi za brigado. Samo sla po begu iz neznosnih razmer. Beg v sanje o jutrišnjih lepših dneh.«*[5]

V Mariboru je France med letoma 1949 in 1950 obiskoval devetmesečni učiteljski tečaj, leta 1951 je diplomiral na ljubljanskem učiteljišču. Med leti 1954 in 1956 je študiral na Višji pedagoški šoli v Ljubljani. Poučeval je v Leskovcu in Zavrču v Halozah ter nižji gimnaziji v Središču ob Dravi. Leta 1958 je postal novinar časopisa *Večer*. Leta 1979 je diplomiral iz sociologije na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani.[6] V mladosti je France zbolel za tuberkulozo in skoraj umrl, a so ga le pozdravili, vendar sledi so ostale. Leta 1956 je France v Središču ob Dravi, kamor so ga poslali kot učitelja, spoznal svojo veliko ljubezen Marijo. Marija je bila rojena Ljubljančanka, a so jo po dekretu leta 1955 poslali kot vzgojiteljico v Središče ob Dravi. Prosvetne kadre se je v tistem času namreč pošiljalo službovat po vsej Sloveniji.

---

[4] Forstnerič, France. 1968. Dolgo poletje. Pesnikovo posvetilo Forstneričevi mami v njenem izvodu knjige. DZS. Ljubljana.

[5] Večer. France Forstnerič. Kaj smo sanjali in kaj se je dogajalo. 6. junij 1997.

[6] https://www.locutio.si/avtorji.php?ID=1050

Slika 6: Žena Marija Forstnerič.
(Vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek)

5. oktobra 1957 sta se poročila in 17. aprila 1959 se jima je rodila hčerka Melita. Ob rojstvu hčerke sta živela v Mariboru, saj je bil France že zaposlen kot novinar pri časopisu *Večer*. Prvi dve leti sta France in Marija živela v Mariboru sama, in sicer v podnajemniški sobici v hiši generala Maistra, kjer lastniki niso dovolili malega otroka. To dejstvo je mlada starša prisililo, da sta hčerko Melito pustila pri stari mami v Ljubljani. Od leta 1961 je družinica končno zaživela skupaj.

Slika 7: France, Marija in Melita Forstnerič
(Vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek)

Slika 8: France, Marija in Melita Forstnerič

V svojem prostem času je pisal. Pravijo, da je cele noči tolkel po pisalnem stroju. Hčerka Melita se spominja, da so sosedje iz »bumeranga«, torej njihovega bloka, ki so ga tako poimenovali zaradi oblike, Franceta spoštovali in tolerirali njegovo nočno tipkanje. Nekoč, ko je svoje rokopise odnesel v smeti, jih je neki sosed vzel ven in shranil, rekoč »to bo nekoč še vrednost«.[7]

Slika 9: France Forstnerič na svojem pisalnem stroju.
(Vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek)

[7] Intervju s hčerko Franceta Forstneriča Melito Forstnerič Hajnšek.

Za zanimivost na tem mestu še nekaj besed o spletu dogodkov, kako je prišlo do imena France Forstnerič.

Takole je zapisano v časopisu Večer:

> *»V njegovem »govoru« (agent Ozne ga je namreč obiskal zaradi nekega političnega "prekrška" v Leskovcu, kjer je bila njegova prva služba učitelja) mi je šlo na živce že to, da me je imenoval Franček. Saj so me sicer vsi, ampak sem se proti temu zmeraj upiral. Doma so mi pravili Francl, ne Francelj, uradno pa sem želel biti Franc. Učiteljski kolegi so mi že v pedagoškem tečaju v Mariboru pravili Ferenc. To sem rad slišal, ker me je tako klicala tudi moja deklica D. G. V razredu je izmed deset moških bilo kar pet Francev, zato so si zame izmislili madžarskega Ferenca. Ko mi je prof. Jože Košar, urednik revije Nova Obzorja in ravnatelj istoimenske založbe, objavil leta 1956 prvo pesem v življenju, je kar samovoljno zapisal France. Čeprav sem profesorja vse življenje zelo spoštoval, sem mu tokrat rahlo ugovarjal. France ni ravno po Štajersko, sem rekel previdno. »Ni po štajersko, je pa knjižno slovensko«, se je posmehnil profesor. Tako sem ostal vse življenje France, za domačo rabo pa je podobno avtoritativno kot prof. Košar »določila« moje ime žena Marija. Kot Ljubljančanka je rekla, da bom zanjo zmerom Franci. Ampak tedaj pred 45-imi leti v pogovoru z oznovcem ime ni bilo pomembno.«*[8]

2.1.3 Pozna leta in smrt

Leta 1973 je od kmeta iz Tržca kupil v Halozah, na Majskem vrhu staro hišo, jo preuredil in vsak vikend preživljal čas, saj so bile Haloze njegova največja prostočasna ljubezen. Obdeloval je celo vinograd in urejal okolico.[9] Od leta 1974 do upokojitve je France delal kot dopisnik za kulturo pri časopisu *Delo*. Kot novinar je bil 16 let zaposlen pri časniku *Večer* in pri časniku *Delo* prav tako 16 let. V času njegovega službovanja za časopis *Delo* je živel že moj (Neja Gajzer) oče Matej, ki se strica Francla, kot so ga klicali, spominja kot zelo načitanega, ustvarjalnega, komunikativnega človeka, s katerim je kot majhen otrok preživel veliko časa. V zbirki pesmi *Bela murva*, ki jo imamo na domači knjižni polici, sem zasledila, da jo je moj oče dobil v dar od pesnika samega, in sicer s posvetilom, ki se glasi takole: »*Metejeku, ki mi je s svojo prisrčno otroškostjo navdihnil marsikatero od teh pesmi. Stric Francl, Turnišče, 3. april 1976.*«[10]

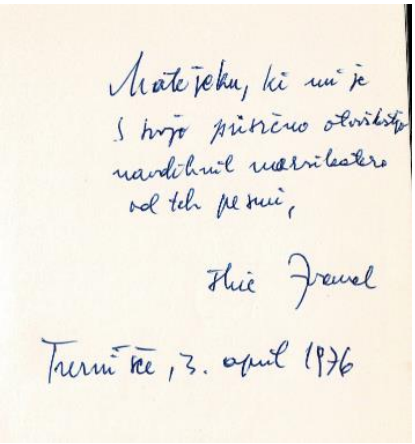

Slika 10: Posvetilo iz knjige Mateju Gajzerju.
(Vir: Knjiga *Bela murva* s posvetilom vnuku Mateju)

Leta 1985 je nesreča potrkala na vrata, saj je žena Marija dobila tvor in za posledicami sepse umrla v starosti 49 let. Zaradi državnega praznika republike Jugoslavije 29. 11. ni delal laboratorij, kar je razlog, da niso pravočasno odkrili, kaj je vzrok za sepso, in pomoč je prišla prepozno.[11]

Kot mi je pripovedoval moj oče Matej, je stric Francl živel v Mariboru, a se je zelo rad vračal v rodno Pobrežje pri Ptuju. V Sodnicah so živeli brat Vidko z družino, sestra Katica z družino in sestra Zinka (Nejina babi) z družino. Stric Francl je tedensko prihajal na klepet in seveda ni minil teden, da se ne bi zapeljal do pokopališča

---

[8] Večer. France Forstnerič. Kaj smo sanjali in kaj se je dogajalo. 5. del. Junij 1997.
[9] Intervju s hčerko Franceta Forstneriča, Melito Forstnerič Hajnšek.
[10] Pogovor z nečakom Franceta Forstneriča in posvetilo iz knjige, Matejem Gajzerjem, Nejinim očetom.
[11] Intervju s hčerko Franceta Forstneriča, Melito Forstnerič Hajnšek.

na Vidmu pri Ptuju, kjer je prižgal svečko svoji prehitro preminuli ženi Mariji. V Halozah nad Vidmom je užival v kmečki hiši in vinogradu, kamor je pred leti skupaj z ženo Marijo odpeljal na enodnevni izlet tudi mojega atija Mateja, ko je bil le-ta še dojenček. Opis tega dogodka je stric Francl precej natančno in komično opisal v odgovoru na vabilo, ki sta mu ga ati in mami namenila ob njuni poroki.

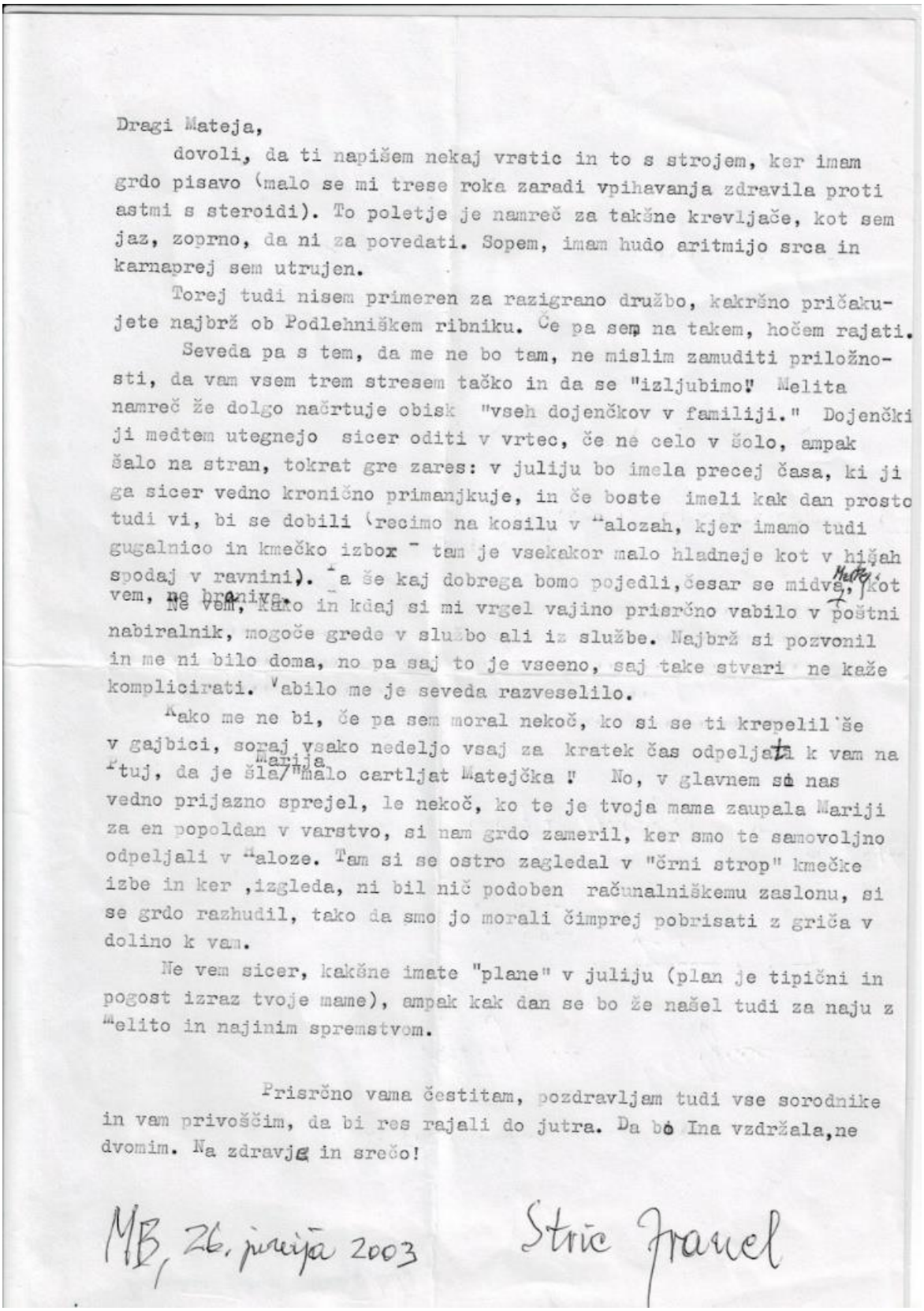

Dragi Mateja,

dovoli, da ti napišem nekaj vrstic in to s strojem, ker imam grdo pisavo (malo se mi trese roka zaradi vpihavanja zdravila proti astmi s steroidi). To poletje je namreč za takšne krevljače, kot sem jaz, zoprno, da ni za povedati. Sopem, imam hudo aritmijo srca in karnaprej sem utrujen.

Torej tudi nisem primeren za razigrano družbo, kakršno pričakujete najbrž ob Podlehniškem ribniku. Če pa sem na takem, hočem rajati.

Seveda pa s tem, da me ne bo tam, ne mislim zamuditi priložnosti, da vam vsem trem stresem tačko in da se "izljubimo!" Melita namreč že dolgo načrtuje obisk "vseh dojenčkov v familiji." Dojenčki ji medtem utegnejo sicer oditi v vrtec, če ne celo v šolo, ampak šalo na stran, tokrat gre zares: v juliju bo imela precej časa, ki ji ga sicer vedno kronično primanjkuje, in če boste imeli kak dan prosto tudi vi, bi se dobili (recimo na kosilu v Haloze, kjer imamo tudi gugalnico in kmečko izbo - tam je vsekakor malo hladneje kot v hišah spodaj v ravnini). Pa še kaj dobrega bomo pojedli, česar se midve, Metka, kot vem, ne branivva.

Ne vem, kako in kdaj si mi vrgel vajino prisrčno vabilo v poštni nabiralnik, mogoče grede v službo ali iz službe. Najbrž si pozvonil in me ni bilo doma, no pa saj to je vseeno, saj take stvari ne kaže komplicirati. Vabilo me je seveda razveselilo.

Kako me ne bi, če pa sem moral nekoč, ko si se ti krepelil še v gajbici, soraj vsako nedeljo vsaj za kratek čas odpeljati k vam na Ptuj, da je šla Marija malo cartljat Matejčka! No, v glavnem si nas vedno prijazno sprejel, le nekoč, ko te je tvoja mama zaupala Mariji za en popoldan v varstvo, si nam grdo zameril, ker smo te samovoljno odpeljali v Haloze. Tam si se ostro zagledal v "črni strop" kmečke izbe in ker, izgleda, ni bil nič podoben računalniškemu zaslonu, si se grdo razhudil, tako da smo jo morali čimprej pobrisati z griča v dolino k vam.

Ne vem sicer, kakšne imate "plane" v juliju (plan je tipični in pogost izraz tvoje mame), ampak kak dan se bo že našel tudi za naju z Melito in najinim spremstvom.

Prisrčno vama čestitam, pozdravljam tudi vse sorodnike in vam privoščim, da bi res rajali do jutra. Da bo Ina vzdržala, ne dvomim. Na zdravje in srečo!

MB, 26. junija 2003 Stric Francl

Slika 11: Francetov odgovor na vabilo na poroko nečaka Mateja in bodoče žene Katje.

(Vir: Lasten vir Mateja in Katje Gajzer)

2.2 SPOMINI VNUKA ROKA NA DEDA

Svež veter v življenje Franceta sta vnesla vnuka Rok (rojen 16. 4. 1981) in Vid (rojen 28. 7. 1991), s katerima je najraje preživljal čas in se veselil vsakega novega druženja z vsakim posebej.[12] Zlasti Rok je bil na svojega dedka izredno navezan, zato mu je tudi napisal spremno besedo k *Zbranim delom*, ki so tik pred izidom. Iz česar sledi, da ta spremna beseda, iz katere črpava te informacije, še ni ugledala luči sveta.

Na tem mestu s ponosom in rahločutnostjo navajava nekaj Rokovih (starejši vnuk Franceta Forstneriča) misli. Rok je namreč zapisal, da sta se dnevno srečevali in prepletali dve generaciji, generacija šestdesetletnikov in najstnikov, Rokovih prijateljev:[13]

> *»Po naključju ali ne sva delila isto dnevno postojanko. V tistem času si tudi brez instant komunikacije prijatelje vedno našel v točno določenem kafiču. Najin se je imenoval Melita, kot njegova hčerka in moja mama, po naključju ali pač ne. Moja najstniška družba ob kavi pri dveh miniaturnih mizicah, njegova na pivu pri šanku. Dva kroga, katerih presek je bil na tistih zakajenih dvajsetih kvadratih. Ko v kafiču ni bilo nikogar od mojih, sem prisedel k njim. Njegova družba je bila raznolika in fluidna, pri šanku so se sicer ustavljali mnogi gostje, a je imela jedro.«*

Razumevanje med Rokom, njegovimi prijatelji in dedom Franclom je opisal takole:

> *»Deda Franci. Ali samo deda, zame in za moje najbližje prijatelje. Ko v Meliti ni bilo nikogar od njegovih, je prisedel k nam. Rad je bil njihov deda, čeprav so nekateri še imeli tudi svoje dedke. A z njimi pri šestnajstih niso pili piva v kafiču blokovskega naselja in delili opolzkih anekdot. Tudi ljubezenskih in šolskih težav ne. V tistih letih me je vedno fasciniralo, kako so se naše teme pogovora hipoma spremenile, če je prisedel kdo starejši, kdo od zunaj. Ko je prisedel on, spremembe nikoli ni bilo. Ni nas sodil, ni predaval "z dvignjenim prstom", saj tega sam ni prenesel. Z njim smo sproščeno delili vse misli, saj je bil eden od nas. In ko je deda potreboval pomoč pri večjih delih v počitniški hiši v Halozah, kjer sva preživela največ časa skupaj, mu je bila moja najstniška ekipa vedno z veseljem na razpolago. Čeprav smo se doma vsi še sesalcu izmikali. Z veseljem smo delali okrog hiše, medtem ko nam je on dirigiral z zložljivega ribiškega stolčka s pločevinko piva v roki namesto taktirke.«*

Rok je o razumevanju med brati in sestrami družine Forstnerič zapisal:

> *»Francelj ali pa Francl, kot se izgovori v tisti dolgi vasi, v kotu polja med Dravo in Halozami, kjer se je rodil. Tam je bil doma, čeprav je veliko večino svojega življenja preživel drugje, v mestu. Tudi tam je bil eden od njih, tistih ljudi, katerih priimki se že dolgo razlikujejo od vzdevkov, po katerih se jih še vedno naziva, po bog ve katerem predniku. Tako so ga klicale mlajše sestre in bratje, šest jih je imel. Na poti v Haloze, na vikend, sva se redno ustavila pri skoraj vsakem od njih. Ostali so si blizu, kot najstarejši je skrbel za to. Povezoval jih je s svojimi tedenskimi obiski. Občudoval sem njegov odnos z njimi, vpijal to pristno naklonjenost med sestrami in brati.«*

Dedek je svojega vnuka učil voziti avto in spomin na ta dogodek je zapisan takole:

> *»Pri petnajstih. "A greva malo pod Pohorje, boš poskusil malo peljati po tistem parkirišču?" Druga učna ura je bila po njegovih Halozah. Na eni strani strm hrib, na drugi še strmejši prepad. "Samo ne zapelji v grabo," kot se tam reče. Kot je v grabo letela posoda s preostalo hrano, ki jo je pri odhodu z vikenda redno pozabljal na strehi avta in je na prvi serpentini zdrsnila čez podlehniški previs Majskega vrha (jaz pa sem jo pobiral po strmem vinogradu). Krem stoosemindvajsetka je ostala cela. "Če znaš voziti po Halozah, znaš kjerkoli." Pa sem vozil. Včasih tudi po glavni cesti Ptuj–Maribor, pri šestnajstih.«*

Kako je Rok opisal razumevajočega in nekonvencionalnega deda:

> *»Absolutnost resnice in brezpogojnost avtoritete sta največkrat prisotni v družini. Še sploh v trikotniku treh generacij. Kaj šele, ko je deda nekonvencionalen in najstnik zelo uporniški. Takšen sem bil, ponosen, prepirljiv, težak. Imel sem se za veliko pametnejšega in zrelejšega, kot sem bil v resnici.*

---

[12] Intervju s hčerko Franceta Forstneriča Melito Forstnerič Hajnšek.

[13] Zbrana dela. Spremna beseda vnuka Roka Hajnška.

Staršema ni bilo lahko, mlada sta bila, nagle jeze. In kar se tiče mene, zelo prepričana v svoj prav. Deda je bil moj zaveznik, a ne brezpogojni. Lažje sem spoštoval njegove norme, argumentirane, utemeljene. Fraza "ker sem jaz tako rekel" v njegovem besednjaku ni obstajala. Tako sem v srednji šoli večkrat ostajal pri njem čez noč, še sploh po katerem od pogostih prepirov doma. Njegov blok, bumerang, je zelo prikladno le dve minuti od moje Druge gimnazije. Po večerji, ki nama jo je pripravil – odlično je kuhal, je poklical hčer, mamo. "Z Rokom sva ravno pojedla, greva počasi spat." Povsem normalno, a hkrati subtilno. Ne "tukaj je, ne skrbi", nikoli me ni špecal. Čeprav smo vsi vedeli, kaj je glavno sporočilo, sem njegov pristop izjemno cenil. S tem mi je izkazoval neko moško spoštovanje, ki ga najstniki redko prejmejo v družini.«

In kako je Rok črpal znanje svojega dedka:

»Forsta. Tako so ga klicali prijatelji in novinarski kolegi. Včasih je prihajal pome v vrtec, ko so bili starši zasedeni v službi. Kasneje v šolo, na nemščino, na treninge. Po poti sva se srečala s katerim od njegovih prijateljev, kolegov. V kakšni zakajeni gostilni, seveda. Pivo ali dve, nekaj cigaret, zanimivi pogovori, ki sem jim z leti vedno bolje sledil. Še zanimivejši ljudje, njegovi peteričarji, gledališčniki, znani novinarji. Spoznaval sem jih. V poznih devetdesetih sem nekaj let zapored opravljal počitniško prakso pri časniku Večer, kjer je tudi on nekoč delal. Za mentorje smo imeli njegove bivše kolege. Ko sem z nekaj treme nesel svojo prvo vest v pregled mentorju, je bil strah odveč. "Znaš pisati, mali. Se vidi, da si Forstejev vnuk." Ne Melitin sin, po mami. Čeprav je bila njena pisarna le nekaj vrat stran. Ljudje iz te sfere me poznajo preko njega. Pa tudi motil se ni mentor, ugledni mariborski novinar. Glavne zasluge za mojo relativno pismenost ima Forsta, pisatelj, novinar.«

In kako je deda prešel iz pisalnega stroja na računalnik:

»Nekaj let pred tem je z Olympie, pisalnega stroja, bil primoran preiti na računalnik. Založbe, časopisi, uredniki so zahtevali besedila na disketah. Po tipkovnici je tolkel z enako jakostjo kot po pisalnem stroju, navada. Ko je končal, je računalnik ugasnil. Velikokrat ne da bi besedilo shranil. Pa je ob šestih zjutraj predirno zvonil domači telefon. "Pridi pred šolo, med prosto uro, po šoli. Pridi. Cel tekst sem izgubil!" In sva pisala. Takrat sem uvidel, kako strog je do sebe; pomensko, sporočevalno, slogovno. Večkrat je bil s ponovno napisanim tekstom celo bolj zadovoljen, kot s prvo verzijo. Ni me obravnaval le kot tipkarja, želel je vedeti moje mnenje. Ko je šel na stranišče, me je pustil, da njegovo misel dokončam. "Vsi ti teksti so tudi malo tvoji." To me je strašno motiviralo. V naslednjih letih sva veliko pisala skupaj. Tedenske kolumne za 7D, feljtona o Jožetu Košarju ter Kaj smo sanjali in kaj se nam je dogajalo. Mojega doprinosa je bilo vedno več. Tudi on je postajal vedno bolj suveren na računalniku, učila sva se drug od drugega.«

Kako je Rok izgubil drugega dedka in kako se je deda France poslovil od njega:

»Nekega majskega popoldneva v Halozah je zazvonil. Hitela sva v bolnico. Drugemu dedku, Hanziju, je tekla zadnja ura. Rak. Nisva ga več ujela, prispela sva par minut potem, ko je izdihnil. Poslovili smo se od njega. Ko smo odhajali iz tiste sobe, je deda Franci obsedel ob dedeju Hanziju, prekritemu z rjuho. "Počakaj minuto." Čakal sem ga na vratih. Vsaj na videz si v življenju nista bila tako blizu, a v trenutku njunega slovesa sem videl globoko skrb, solidarnost in naklonjenost. "Se kmalu vidiva." Tistega dne je začelo teči njegovo zadnje leto.«

Kako bolezen ni poznala usmiljenja:

»Težko mu je bilo. Po telefonu je bil zmeraj veder, prisoten, vitalen. Ljubil je življenje, želel ga je živeti, kljub hipoksično plavim ustom in od edemov zatečenim nogam. Do konca. Včasih sem ob koncu tedna iz Ljubljane prispel naravnost v najin kafič. Če me je njegova družba ob šanku spraševala, kje je France, sem takoj vedel, da ni bil dober teden zanj. Spet drugič sem ga srečal tam. Ni se predajal. Nekega pomladnega jutra me je klical, da že celo noč krvavi iz nosu. Peljal sem ga v bolnico.«

Kako je deda France odšel:

»Odšel je na sumljivo topel majski večer. Iz bolnice so nas obvestili šele zjutraj. Čeprav sem bil na to že dolgo pripravljen, se mi je zdelo nadrealistično. Zadnje popoldne sva preživela na klopi pred kardiološkim oddelkom. "Prižgi enega, da še jaz potegnem en dim. Pa jutri mi prešvercaj malo soli v

bolnico." Tako sva delala ob vseh njegovih bolnišničnih zdravljenjih preteklih let. Po več dneh slabega stanja me je tisto popoldne navdalo z optimizmom. Morda pa se bo tudi tokrat izmazal. Nekaj ur kasneje ga ni bilo več. Tega dne sem imel opravek v blokovskem naselju, kjer sem preživel otroštvo. Kjer je bil najin kafič. Nisem zmogel vanj, od takrat sem bil le redko tam. Prijatelje sem prosil, da njegovi družbi povedo, kdaj bo pogreb. Zraven cerkve Sv. Vida in tiste gostilne, kjer se je navadno na najinih poteh iz Haloz proti Mariboru prvič skliceval na diuretik.«

In kje počiva:

»Okrog pokopališča, v njegovem kotu polja med Halozami in Dravo, gojijo hmelj. Po naključju ali ne. Precej posebno za tiste kraje. Kot on. Štajerec, z vzhodnega dravskega polja izpod Haloz, ki je pil pivo. Vino je pil vljudnostno, na zdravje. V tisto okolje je vedno spadal in ga obenem preraščal. Njegov morda največji dar je bil, da je spadal praktično povsod. V vsako družbo, v katerikoli pogovor.«

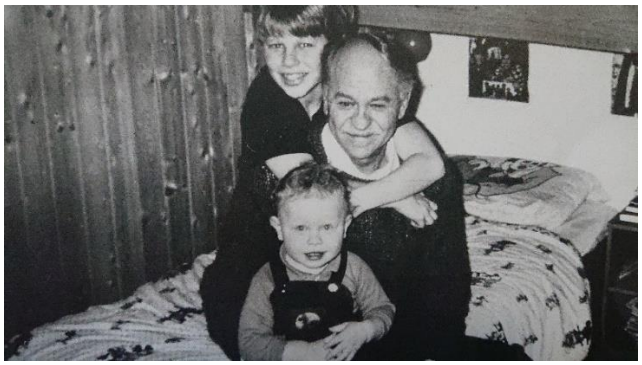

Slika 12: France Forstnerič z vnukoma Rokom (starejši) in Vidom (mlajši).
(Vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek)

V zadnjih letih njegovega življenja je Francetovo srce zaradi posledic bolezni (tuberkuloze) iz mladosti delalo le zaradi čudeža s petnajstodstotno močjo, je zapisal Francetov dolgoletni prijatelj Tone Partljič.[14] France Forstnerič je preminil 22. maja 2007 leta in se ponovno združil s svojo ženo Marijo na pokopališču na Vidmu pri Ptuju, kjer sta oba pokopana.

2.3 NAGRADE IN PRIZNANJA

France Forstnerič je bil za svoja odlična dela večkrat nagrajen.

1. Svojo prvo literarno nagrado, in sicer 2. mesto, je prejel že leta 1957 na natečaju ljubljanske revije *Mlada pota* s pesmijo *Pomladna*, ki ni objavljena v nobeni njegovi zbirki. Pesem *Pomladna* sva na 19. strani naloge z dovoljenjem njegove hčerke Melite Forstnerič Hajnšek tudi objavili.
2. Leta 1968 je prejel ***Tomšičevo nagrado***. Tomšičeve nagrade in zlata odličja, ki se imenujejo po publicistu in novinarju, narodnem heroju Tonetu Tomšiču, so najvišja priznanja SR Slovenije za dosežke na področju novinarstva. Podeljujejo jih vsako leto na spominski slovesnosti praviloma dne 21. maja, ob obletnici smrti Toneta Tomšiča.[15]
3. Leta 1970 mu je bila podeljena ***Levstikova nagrada*** za mladinsko delo *Srakač*. Levstikova nagrada je nagrada, ki jo od leta 1949 Založba *Mladinska knjiga* podeljuje za dosežke na področju otroške in mladinske književnosti avtorjem, ki objavljajo pri tej založbi.[16]
4. Prav tako je bila na Kurirčkovem festivalu nagrajena pisateljeva zgodba *Kruh*. Festival ***Kurirček*** je bil eden največjih literarnih, glasbenih in likovnih festivalov za otroke in mladino, ki se je dogajal v Mariboru med leti 1963 in 1992, v času bivše države Jugoslavije.[17]

---

[14] Nekrolog Toneta Partljiča. VEČEROVA DOKUMENTACIJA , str. 17, id: 5208535.Vir: Delo.
[15] https://www.iusinfo.si/zakonodajna-knjiznica/zakon/Z8609EGT/clen/14a
[16] https://sl.wikipedia.org/wiki/Levstikova_nagrada
[17] https://zpm-mb.si/wp-content/uploads/2015/03/S%C5%A0_Zgodovina_Festival_Kurir%C4%8Dek.pdf

5. Leta 1972 je France Forstnerič prejel nagrado ***Prešernovega sklada*** za pesnitev z naslovom *Pijani kurent*.[18]
6. Leta 1989 je France Forstnerič prejel ***Glazerjevo listino***, leta 1999 pa je sledila ***Glazerjeva nagrada*** za življenjsko delo občine Maribor. Glazerjeve nagrade, poimenovane po slovenskem pesniku Janku Glazerju, ki je večino svojega ustvarjalnega življenja preživel v Mariboru, so priznanja Mestne občine Maribor za življenjsko delo ali za posamične vrhunske dosežke na področju kulture.[19]

Slika 13: Srečanje pisateljev na Štatenbergu v sedemdesetih letih, od leve proti desni: Tone Pavček, Ciril Zlobec, Dane Zajc, France Forstnerič, Ervin Fritz, Marko Kravos
(Vir: Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek)

2.4 DELO

V intervjuju za *Večer* leta 1999 je France povedal, da je že kot majhen fantič vzljubil knjigo. Njegova babica je vedno bila na fotografijah s knjigo v roki in to pred prvo svetovno vojno. Francetova mama je končala le osnovno šolo in eno leto nunske kuharske šole, ampak je kljub temu brezhibno brala slovenščino. Sicer okolje, v katerem je France odraščal, ni bilo ravno spodbudno ne za branje in ne za pisanje, vendar se je spominjal podstrešja, kjer je bilo shranjenih nekaj knjig, ki jih je prebiral na paši, skrivaj pod odejo in na vsakem koraku.

Ker je bila družina izredno revna, je mali France ves čas razmišljal, kako bi se povzpel. Vedel je, da ne bo bogataš, da ne bo tovarnar ali trgovec, saj družina ni imela niti ene njive in ne hiše. Vedel je tudi, da ne bo športnik, ker je bil izredno suh in večkrat bolan, tudi slikar ne, saj mu slikanje ni šlo najbolje od rok in tako je počasi prišel do ideje, ki je zorela in zorela, dokler se ni uresničila. Postal je pesnik in pisatelj.[20]

Pisal je dela za odrasle in mladino. V svoja dela je vključeval pokrajinske značilnosti, kot so Haloze, Dravo in kurente. Literarna dela je začel objavljati v *Novih obzorjih* v drugi polovici 50. let. Kot je zapisal Vili Vuk v nekrologu, je France Forstnerič kot pesnik pričel leta 1956 v *Novih Obzorjih*, pet let kasneje pa je izvirnost in pristnost svoje poezije potrdil v zbirki *Zelena ječa*. Sledile so zbirke pesmi *Dolgo poletje* (1968), *Pijani kurent* (1971) in *Ljubstava* (1981), leta 1979 je izšel izbor njegove poezije v zbirki *Pesmi*, pregledno izdajo svoje pesniške ustvarjalnosti pa je pripravil pod naslovom *Drava življenja leta* 1993. Leta 1987 se je France Forstnerič predstavil kot pripovednik v novelistični zbirki *Brlog*, za mlade bralce pa je napisal vojne zgodbe v knjigi *Srakač* (1970) in pesmi z naslovom *Bela murva* (1976).

2.4.1 Delo za odrasle

Skupaj je izdal naslednje pesniške zbirke:

- Zelena ječa (1961)
- Dolgo poletje (1968)
- Pijani kurent (1971)
- Pesniški list (1976)
- Izbor Pesmi 32 (1979)

[18] https://sl.wikipedia.org/wiki/Pre%C5%A1ernova_nagrada
[19] https://www.maribor.si/podrocje.aspx?id=1496
[20] Intervju s hčerko Franceta Forstneriča Melito Forstnerič Hajnšek.

- Ljubstava (1981)
- ter zbrano delo *Drava življenja* (1993)

France Forstnerič je začel pesniti v Središču in leta 1956 je prof. Jože Košar v reviji *Nova obzorja* v Mariboru objavil Francetovo prvo pesem *Moj vlak je odpeljal v noč*.

MOJ VLAK JE ODPELJAL V NOČ
Moj vlak je odpeljal v noč.
Nihče ni ostal na samotni postaji.
Le stari čuvaj in jaz
kot pozabljen kovček
ob železni ograji. Tako bom stal,
ko bo moj vlak že davno zamrl v daljavi
in bo čuvaj pogasil luči na postaji,
in ne bom mogel verjeti,
da je moj vlak odpeljal v noč,
že davno, že davno nekoč.[21]

Leta 1957 je prejel prvo literarno nagrad(ic)o na natečaju ljubljanske revije *Mlada pota* s pesmijo *Pomladna*, ki ni v njegovi nobeni pesniški zbirki objavljena.

POMLADNA
Daljno nebo je globoko in modro
kot široko razprte otroške oči
in sončni dnevi
kot beli galebi
plovejo mimo
Moje misli – gole veje,
sanje so na njih vzcvetele,
sanje kot magnolijini cveti,
krhke,
velike
in bele.[22]

Ravnokar so v pripravi zbrana dela Franceta Forstneriča, ki bodo izšla pri založbi *Litera*. Še pred izidom navajava kazalo zbranih del (gre za pesmi, prozo, publicistiko …):

- **Zelena ječa**: Pred nemim morjem, **Speča ljubimca:** Kakor golobi, Jesenski nokturno, Kadar te ljubim, Gozd, Speča ljubimca; **Obrežje**: Pomladne vode teko, Ob reki, Žeja, Voda, Po pesku sem taval, Oslepelo sonce; **Oči v travi**: Nižina, Minevanje, Oči v travi, Balada o konju, ki ni našel cest, Zelena ječa; **Čakam te, veter**: Čakam te, veter, Nočni beg, Kako je noč bela, Za pticami, Nikdar se ne vrni, Razcvetenje, Jutro v podeželskem vlaku, Pesniki, Samogovori.
- **Dolgo poletje**: Gledam vodo, **Pohod besed**: Pohod besed, Razpravljanje v tišini; **Drava:** Nostalgični prolog, Dolgo poletje, Balada, Vnuk, Tista, ki stoji ob vodi, Tisti, ki se vrne, Epilog; **Zgodnja maša:** Zvon, Zgodnja maša, Mučenik I., Mučenik II., Zadnjikrat sem ga videl; **Na paši:** Na paši, Ribolov,

[21] Zapuščina hčerke Franceta Forstneriča Melite Forstnerič Hajnšek.
[22] Zapuščina hčerke Franceta Forstneriča Melite Forstnerič Hajnšek.

Vročica, V vrsti, Počitek ob cesti, Ribe, Kruh in kri, Odhod črede; **Selitev gozdov:** Selitev gozdov, Spomenik.

- **Pijani kurent**: **Nočna nevihta (prolog):** Prihod vode, Izbiranje, Oblačenje, Pijanost I, Tek za čredo, Hvalnica; **Glas nizkega zvonca:** Klicanje ognja, V novem svetu, Usoda prišleca, Jama, Kazen, Učlovečenje; **Glas visokega zvonca:** Iztreznitev, Zapreka, Spor, Ti, Osončje zahaja; **Glas srednjega zvonca:** Čudni pohodi, Pijanost II, Slačenje, Čez vrt čez polje k reki, Raztelešenje; **Jutro (epilog).**
- **Pesniški list 32**: Dogodki, Dopoldne, V preteklem času, Severna balada, Severna idila, Pes, Starca, Veriga, Skrivač, Državnikova smrt, Proslava v hribih, Pesem o rasti, Čas obredov (Drugi epilog k Pijanemu kurentu),Tujec.
- **Ljubstava**: Jablana, Zgodnji spomin, Hiša, Kaj je ostalo, Ko si klepal koso oče, Kravja prikazen, Pozabljam, Ljubstava daleč in v blatu, Ilovica, Jabolko, Kako je odšel moj oče, Moja mati že od ranega jutra, Neko noč sem se zbudil, Na tleh živim, Koča v grapi, Žejna, Vasovalec, Gozdne igre, Dekle odrašča in poje, Najnižji kraj, To jutro vem, Jasa, Severna stran neba, Slika, Nesreča nad pragozdom, Zadnji let velike ptice, Prazno mesto, Vrtna hiša ponoči, Ogabni ptič, Kača pod zemljo, Kadar je Hamlet sam, Velika cesta, Vas, Gozd, Konec vožnje, Vlak se vrača.
- **Brlog**: Okrasno drevo, Plaz, Pravoda, Brlog.
- **Srakač**: Kruh, Drugačen kruh, Granata, Fižol, Stric Tomaž, Jabolko, Podstrešje, Brzostrelka, Kirsanov, Kako je župan jedel sliko, Česen, Vojaki, Preproga, Ribič. Spremna beseda: France Forstnerič in njegov Srakač (Tone Partljič).
- **Bela murva**: Listje na avtu, Jaka s tovornjaka, Kopam psa, Dež ponoči, Bolnik, Tako visoko, Krivi nož, Za pusta, Kaj je trava, Soseda, Hitra pesem, Spis o prvem snegu, Spis o trobenti, Spis o sestri (sklanjam štručko), Otroci in gozd, Včasih moja hči pomisli, Kruh in kri, Bronasti vojak, Škilasta vetrovna hiša, Tvoja vas in tvoja hiša, Dedkova slika, Pogača, Veliki in mali voz, Beli zajec, Bela murva, Breskve, Oblekli so te v črn gvant.

2.3.1 Mladinsko delo

Za mlade bralce je napisal, kot sva zgoraj že navedli, svojo prvo knjigo proze *Srakač* (1970), za katero je prejel Levstikovo nagrado, in pesniško zbirko *Bela murva* (1976).

Kakšno izmed njegovih pesmi za otroke smo lahko našli v *Kurirčku*, *Cicibanu* ali prilogi mariborskega dnevnika *Večer*.[23] V zbirki *Čebelica* je izšla samostojno črtica iz *Srakača*, z naslovom *Jabolko* (1979).[24] Forstneričevi mladinski deli sta povezani z vasjo Pobrežje (Videm pri Ptuju), s tistim koščkom ravnine tik pod obronki Haloz, v katero se je pesnik in pisatelj vrnil za zmeraj, pokopan je namreč na Vidmu pri Ptuju.[25]

2.4 PETPERESNA DETELJICA

Mariborska peterica, literarna skupina, ki so ji pripadali Andrej Brvar (1945), France Forstnerič (1933–2007), Drago Jančar (1948), Marijan Kramberger (1938–2015) in Tone Partljič (1940), je nastala leta 1972. Leta 1973 je petperesna deteljica, kakor so se oklicali, izdala knjigo *Skupaj*, v njej se je vsak od avtorjev predstavil z zanj tipičnim delom. Z zbornikom je peterica skušala pokazati, da se da zelo dobro pisati tudi izven nacionalnega središča. Mariborska peterica ni nakazovala nove literarne smeri ustvarjanja, temveč je bila skupina (že) renomiranih literarnih ustvarjalcev, ki so živeli in ustvarjali izven Ljubljane, torej izven kulturnega središča.

V esejih štirih peteričarjev, ki so objavljeni v postumno izdani knjigi Franceta Forstneriča *Vem, da sem bil v Ljubstavi: pesmi in pričevanja* (2013), so si ti edini, da je bila peterica zanje pomembna in da je bil Forstnerič osrednja osebnost; njihovo delovanje se je večkrat prekinilo, s Forstneričevo smrtjo pa se je za vedno zaključilo. Partljič je v eseju zapisal: »*Čeprav sem jaz morda najbolj šaljiv in zgovoren med nami, Drago najbolj*

[23] Forstnerič, France. 1970. Srakač. Mladinska knjiga. Ljubljana.
[24] Intervju s hčerko Franceta Forstneriča Melito Forstnerič Hajnšek.
[25] Haramija, Dragica. 2020. Mladinska dela štirih literarnih ustvarjalcev, članov mariborske peterice. Univerza v Mariboru. Pedagoška fakulteta.

jasen, polemičen in prodoren, Brvar glasen, načitan in duhovit, Kramberger, ta naš Einstein, najbolj pameten in skoraj odmaknjen, vsi še zmeraj štejemo Franceta za osrednjo osebnost peterice. /…/ O peterici razmišljam kot o nekakšni osebni in literarni sreči v življenju, nič več« (Partljič 2013, str. 107, 110).[26]

Ob smrti Franceta Forstneriča so nastali trije nekrologi v spomin preminulemu pesniku, pisatelju, novinarju Francetu Forstneriču:

1. Tone Partljič
2. Marijan Kramberger (preminil leta 2015)
3. Vili Vuk (uspešen novinar, urednik in prevajalec, ki je prav tako že preminil, in sicer leta 2017).

V nadaljevanju so predstavljeni vsi trije nekrologi v okrnjeni obliki oz. iz le-teh so citirani tisti deli, v katerih je posamezen avtor Forstneriča najboljše opisal.

2.4.1.1 Nekrolog Toneta Partljiča

Ob prebiranju Partljičevega nekrologa so naju zelo ganile primerjave njihovega prijateljstva skozi metafore: *»Petperesna deteljica je ostala brez enega lista ali roka je ostala brez enega prsta ali na mesto petih čutov so sedaj ostali prijatelji brez enega čuta ...«* [27]

Tone Partljič je nekrolog napisal 26. 5. 2007. V njem je predstavil svoje spomine na prijatelja Franceta, njegov življenjepis ter svoje pisanje sklenil z naslednjimi mislimi:

> *»Ne glede na to, kam bodo učeni literarni strokovnjaki uvrstili Forstneričevo poezijo, vsak, ki bo v miru in tišini vzel v roke njegove pesmi, bo spoznal, da dežela Kurentov in dežela ob Dravi ni imela večjega pesnika. Rekel je, da je bila njegov prvi literarni vzor Kocbekova Zemlja. Berimo ga znova in brez predsodkov in videli bomo, da je Forstneričeva poezija šla od svojega vzora kakor vinska trta ob kolu visoko navzgor. Ves je okoli nas v tej zeleni ječi pomladi in pred prihajajočim toplim poletjem in tako bo, dokler bodo njegovi ljudje na svetu, dokler se bomo prijatelji spominjali njegovih veselih in žalostnih dni in dokler bodo noreli kurenti in bodo pesmi pele in stale knjige na policah. Tu nekje v bližini. Morda bo hodil iz dežele rajnih ogledovat knjige in iskat, kakor njegov oče v sanjah, kaj je vendar zapisano v njih z nevidnimi črkami v neznanem jeziku mrtvih.«* [28]

2.4.1.2 Nekrolog Marijana Krambergerja

Krambergerjev nekrolog je iz 24. 5. 2007 v *Kulturi*. O Forstneriču je med drugim dejal:

> *»Tvoj leposlovni opus ni posebno obsežen (koliko nam ga je požrla tvoja novinarska tlaka!), a v njem si nam pustil nadvse jasno in konsistentno sporočilo. Literarni zgodovinarji bodo najbrž rekli, da si izražal krizo evropskega humanizma in jo barval z lokalno barvo nekega pozabljenega kotička te Evrope; a pri tebi ni filozofije, pri tebi je vse samo razkošna podoba. Na misel mi prihaja recimo konec Zgodnje maše: "Mi pojemo, nekaj / iščemo visoko in globoko. / A ti si, angel moj, tu blizu, tih in zloben. "Ali pa tista prispodoba iz ene od tvojih zadnjih pesmi, kjer z nekega visokega predsmrtnega razgledišča opazuješ brbotajoči kotel življenja v nižavah pod sabo in občasno brizge, ki najdejo v sebi "presunljivo moč", da se za hip vzdignejo nadenj, vendar jih težka gmota takoj spet posrka vase (kar pa je spet samo povzetek tvojega Pijanega kurenta). Za pravega, neizprosnega filozofa si imel preveč rad to nepopolno in radikalne prenove potrebno življenje, ki je bilo navsezadnje tudi dejanski vir tvoje pesniške imaginacije, od nekdaj najmočnejše v nižjih, manj "lepih" registrih. Zato je tvoja poezija od Drave življenja do izrazito nostalgične Ljubstave polna prizorov vračanja - vse do tvoje današnje, zadnje in dokončne in tako zelo simbolične vrnitve k Marijici na Videm.«*[29]

---

[26] Haramija, Dragica. 2020. Mladinska dela štirih literarnih ustvarjalcev, članov mariborske peterice. Univerza v Mariboru. Pedagoška fakulteta.

[27] Nekrolog Toneta Partljiča. VEČEROVA DOKUMENTACIJA , str. 17, id: 5208535.Vir: Delo.

[28] Nekrolog Toneta Partljiča. VEČEROVA DOKUMENTACIJA , str. 17, id: 5208535.Vir: Delo.

[29] Nekrolog Marijana Krambergerja. Kultura, str. 14, id: 5206422. Vir: Večer.

2.4.1.3 Nekrolog Vilija Vuka

Dan pred Krambergerjevim nekrologom je izšel prav tako v *Kulturi* Vukov nekrolog, v katerem je poudaril Forstneričevo veličino in pomemben prispevek k slovenski kulturni dediščini:

> *»Za slovensko kulturno in literarno zgodovino pa je pomembna dediščina, ki jo je France Forstnerič zapustil v pesništvu, pripovedništvu in publicistiki. Kot pesnik se je leta 1956 oglasil v Novih Obzorjih, pet let pozneje pa je izvirnost in pristnost svoje poezije potrdil v zbirki Zelena ječa. Sledile so zbirke pesmi Dolgo poletje (1968), Pijani kurent (1971) in Ljubstava (1981), leta 1979 je izšel izbor njegove poezije v zbirki Pesmi, pregledno izdajo svoje pesniške ustvarjalnosti pa je pripravil pod naslovom Drava življenja leta 1993. Leta 1987 se je France Forstnerič predstavil kot pripovednik v novelistični zbirki Brlog, za mlade bralce pa je napisal vojne zgodbe v knjigi Srakač (1970) in pesmi z naslovom Bela murva (1976). France Forstnerič je bil pet desetletij izjemno ustvarjalno navzoč v slovenski kulturi, globlji rezultati tega dela pa ostajajo predvsem v publikacijah Skupaj ter Siti in lačni Slovenci.«*[30]

[30] Nekrolog Vilija Vuka. Kultura, str. 14, id: 5205907. Vir: Večer.

3 EMPIRIČNI DEL

Kot sva že v poglavju *2.4.2 Mladinsko delo* zapisali, je France Forstnerič za mlade bralce napisal svojo prvo knjigo proze *Srakač* (1970) in zbirko pesmi *Bela murva* (1976). V nadaljevanju bo na vsebinskem, jezikovno-slogovnem in motivno-tematskem predstavljena zbirka črtic *Srakač*. Zanimale naju bodo tudi podobnosti pri izboru tem in motivov tako v črticah kot v pesmih zbirke *Bela murva*.

3.1 SRAKAČ

Gre za kratkoprozno zbirko 14 črtic, ki je izšla leta 1970 pri založbi *Mladinska knjiga* v Ljubljani. V zbirki so zbrane realistične kratke zgodbe, ki se časovno in tematsko navezujejo na čas tik pred drugo svetovno vojno in segajo v čas le-te, prostorsko pa v Forstneričev rodni kraj, vas Pobrežje pri Vidmu. Glavni in hkrati naslovni literarni lik je deček Srakač. Pripovedovalec je v vseh črticah tretjeosebni (vsevedni). Čeprav je torej glavna oseba Srakač (pisatelj sam), ne pripoveduje zgodb pisatelj v prvi osebi, ampak skozi Srakača pripoveduje avtobiografsko oz. spominsko iz svojega otroštva v tretji osebi.

Spremno besedo v zbirki je zapisal Forstneričev dolgoletni prijatelj, član petperesne deteljice, Tone Partljič, ki je najprej pisatelja na kratko predstavil, nato pa je na kratko povzel vsebino in izpostavil sporočilno vrednost dela, in sicer da gre za avtobiografsko delo, v katerem France Forstnerič na drugačen način, kot smo do sedaj vajeni v mladinskih delih, opisuje vojni čas. Vojne ne prikazuje kot pošast, polno napetih akcij, temveč kot preizkušnjo za vse, tudi za glavno osebo, osemletnega dečka Srakača, ki je v bistvu pisatelj sam. Tone Partljič je v spremni besedi tudi razložil naslov, in sicer naj bi beseda srakač pomenila *sračji mladič*, kar se mu je zdelo zelo primerno za naslov knjige, saj govori o vojni in o otroku, ki je nebogljen, radoveden in nenasiten kot srakač.[31]

3.1.1 Vsebinska analiza zgodb

3.1.1.1 Kruh

Že v prvi črtici *Kruh* pisatelj izpostavlja socialno tematiko, razmerje med bogatimi in revnimi, saj primerja sosedov kruh z njihovim. Sosedje so namreč bogati, zato je njihov kruh sladek in lepo pečen, Srakačeva družina pa revna, posledično temu pa je tudi njihov kruh grenak, še surov in brez okusa: »*Potem je še rekla, da bo nekoč bolje na svetu, ko ne bo več tako revnih ljudi, kot so oni, ki še svoje hiše nimajo in morajo peči kruh v počeni peči, ker jim je nihče ne popravi. /…/ Srakač in mati sta se še dolgo mirno pogovarjala o njih, ki so revni, o razpokani peči in o njihovem in sosedovem kruhu pa še o življenju in jutrišnjih dneh*« (Forstnerič 1970: str. 8). Tretjeosebna pripoved je predstavljena z zornega kota osemletnega otroka Srakača, ki razkrije svoja otroška čustva do matere, o kateri si deček včasih misli, da je hudobna, a se potem zaveda, da je le nesrečna. Očetovo pijančevanje družino še bolj pogreza v revščino, žalostna posledica očetovega alkoholizma je bilo fizično nasilje tako do matere kot tudi do Srakača in njegovih sester.

3.1.1.2 Drugačen kruh

V črtici je zapisan spomin na začetek druge svetovne vojne in mrtvega vojaka na dvorišču Srakačevih. V Srakačevo življenje se je ponovno prikotalil kruh, vendar je bil njegov pomen popolnoma drugačen kot v prvi zgodbi. V tej zgodbi se prepletajo trije pomeni, kri, kruh in mladost. Mali Srakač skozi okno svojega doma opazuje dogajanje na domačem dvorišču, na katerem se prvič sreča s smrtjo. Ko so se letala izgubila na nebu in je bilo nevarnosti konec, je Srakač izpod plašča mrtvega vojaka opazil hlebec vojaškega kruha, ki se je odkotalil od vojaka in se ga je mama odločila pokopati kot mrliča. Srakač je žaloval za vojakom in kruhom. Čez mnogo let je napisal pesem, pesem o kruhu, ki je bil zamešen s krvjo mrtvega vojaka, ki ga nikoli ni pojedel.

[31] Forstnerič, France. 1970. Srakač. Mladinska knjiga. Ljubljana.

3.1.1.3 Granata

Zaradi revščine, ki se je globoko zasidrala pri Srakačevih, je v črtici *Granata* prikazana nevarnost, kateri se je Srakač samovoljno izpostavil, da bi njihovi edini kravi Lici omogočil pašo in bi tako bila njena jamica pod lakotnico polna in vime nabreklo. Ker Srakačevi niso imeli svojega travnika za pašo in ker je bilo poletje dolgo ter vse meje popasene in cestni robovi sežgani, je preostal le še travnik z granato. Na travniku tisto poletje zaradi nevarnosti ni nihče pasel, ne kosil, le Srakač in Lica sta se brez strahu lotila roba travnika, saj je Srakač vedel, da je mesto z granato označeno z zastavico. A naenkrat sta se znašla osupla pred granato, saj je nevihta odpihnila zastavico na drug konec travnika. Malo je manjkalo, da bi Srakač in Lica za vedno ostala na tistem travniku. Zvečer za mizo se Srakač ni hotel dotakniti govedine, saj je imel v mislih Lico, ki bi lahko bila zaradi granate mrtva.

3.1.1.4 Fižol

V črtici pisatelj uporablja metafore za dogajanje na nebu, ki ga zelo rad opazuje. Fižol uporabi kot prispodobo za bombe in ptiče za letala. Po obisku tete Roze v hišo plane objokana, razmršena teta Ana, ki je niti Srakačeva mati ne more umiriti. Čez nekaj trenutkov se s kolesi mati, teta Ana in Srakač peljejo v Maribor, saj bi naj pod ruševinami bombe umrli oma, Brankec, Nada in Beba. Skrakač se je v tej črtici srečal s smrtjo svojcev, ki ga je zelo ohromela. Ponoči, speč v tuji hiši, je od groze bruhal, saj je dogodek smrti doživel kot grozo, ki mu ni dala spati.

3.1.1.5 Stric Tomaž

Ponovno se Srakač sreča s smrtjo, s smrtjo strica Tomaža, ki je živel na Nemškem. V živo si je Srakač predstavljal, kako bi lahko drobec bombe končal življenje strica. Bil je dan pogreba, deževen dan, ko se je na nebu v sivini pokazala špranjica, ki jo je Srakač enačil z vrati v nebesa, kjer je vse lepo, kjer nikdar ne dežuje in se nikdar ne stemni. Spominjal se je zadnjega obiska strica Tomaža, ki so ga oče, mati in vsi, ki so ga poznali, imeli za malce neumnega. Srakač tega ni mogel doumeti, saj se je njemu zdel zelo zanimiv. Ko je bil stric pri Srakačevih na zadnjem obisku, se je zgodilo nekaj bridko žalostnega. Oče se ni mogel načuditi stričevih gostih las in kmalu je stric pokazal vsem prisotnim, da si lahko, če imaš denar, privoščiš tudi lase. Ko je odstranil lasuljo, ga je oče oštel, Tomažu pa je smehljaj na obrazu ugasnil. Mati je poskusila rešiti nesrečno situacijo in strica pohvalila, da mu lasulja zelo pristaja. Tudi očeta je pričela peči vest, zato se je skesano pohecal in lasuljo nataknil na svojo glavo. Vsi so se strinjali, da lasulja Tomaža pomladi. Črtica se zaključi s Srakačevim obiskom babice, kjer si bodo na sedmini starejši pripovedovali zgodbe o pokojnem Tomažu, česar se pa je Srakač zelo veselil.

3.1.1.6 Jabolko

Ponovno smo priča prispodobi, saj se črtica prične s klatenjem jabolka, ki je viselo visoko na drevesu in se nadaljuje z letalom, ki je bilo visoko na nebu in topovi, ki so ga poskusili sklatiti z neba. Srakač se je zalotil, da je navijal za topove, ki so igrali isto vlogo kot zjutraj on sam, ko je želel sklatiti zadnje jabolko z drevesa. Naenkrat se je zaslišal močan pok in letalo je bilo zadeto. Visoko na nebu je Srakač opazil črno piko, ki se je ločila od padajočega leta, ki je ponorelo visoko v zraku. Bil je padalec. Srakač je tekel, kot so tekli tudi drugi fantje z vasi, ne da bi umaknili pogled s padalca. Ko so se mladi dečki padalcu že zelo približali, so zaslišali od zadaj žandarje. Fantom so veleli, naj se ustavijo in se sami približali padlemu padalcu. Žandarji so kaj hitro ugotovili, da je padalec poškodovan in ga bodo odpeljali kot ujetnika. Srakača je bilo sram, da si je pred nekaj minutami želel, da bi topovi sestrelili letalo. Ni pa te želje v tistem trenutku povezal s človekom, ki je letalo pilotiral. Ni si želel, da bi topovi sestrelili človeka. Na živo bitje takrat ni pomislil.

3.1.1.7 Podstrešje

V črtici je predstavljena ljubezen do domovine. Mati Srakača uči, naj bo ponosen in naj nikoli pozabi, da je Slovenec. Ko je Srakač obiskoval drugi razred, so prišli Nemci. Od takrat so v šoli poučevale nemške učiteljice, ki še na stranišču niso dovolile, da se otroci pogovarjajo slovensko. Ker je Srakač v razredu med redkimi otroci znal kakšen stavek po nemško, ga je učiteljica zelo rada zaposlila s prevajanjem sošolcem. Srakaču se je zdelo zelo poniževalno, da mora govoriti nemško, zato je zanalašč narobe prevajal ter se ob tem spakoval. Na podstrešju so Srakačevi imeli skrinjo s slovenskimi knjigami. Neke nedelje je mati Srakača peljala na

podstrešje in mu pokazala ta slovenski zaklad, ki ga skriva na podstrešju. Srakaču je dovolila, da prebira slovenske knjige, ampak raje na podstrešju. Srakač je prihajal vsako nedeljo s podstrešja miren in prerojen. V dečku sta odraščali dve osebnosti, na eni strani Srakač, ki je vedel, da je Slovenec, a je bil šibek, in drugi Srakač, ki je korakal pod poveljstvom ravnatelja Polingerja in je bil močen. A je šibki Srakač – Slovenec neke noči dobil zaveznike in premagal nemškega vojaka Srakača za zmeraj. Neke noči so namreč na okno hiše pri Srakačevih potrkali partizani. Oče jim je odrl hišna vrata. Ko so stopili v hišo, je Srakač z radovednosti želel videti, kaj se v kuhinji dogaja. Eden izmed treh vojakov ga je opazil, stopil do njegove postelje, a ga je rešila mati in ga pohvalila, da vsako nedeljo bere slovenske knjige. Naslednje jutro mu je mati zaupala, da so partizani oblečeni v nemške uniforme ter iščejo po vasi živež za preživetje. Tiste noči je Srakač, ki je ljubil tujce, za vedno izginil in ostal je Srakač z upanjem, da bo prišel kmalu ta dan, ko bodo tujci za vedno zapustili njegovo domovino.

3.1.1.8 Brzostrelka

Nemški upravitelj Polinger je na šolskem vrtu gojil fižol, ki so ga Srakač in njegovi sošolci v Polingerjevi spalnici luščili med urami pouka. Le Srakač, čigar teta je bila poštarica, je vedel, čemu Polingerju toliko fižola. Fantje so želeli vedeti odgovor na to vprašanje in Srakač jim ga je razkril. Fantom je povedal, da Polinger pošilja svojim domačim v Nemčijo pakete fižola in mast ter meso prašiča, ki ga vzgaja šolska sluginja. V Nemčiji namreč vlada pomanjkanje, kajti vse, kar kmetje pridelajo, gre za vojsko. Upravitelja Polingerja so fantje sedaj videli v drugi luči, ne le kot nadutega uniformiranca. Srakač je že sedaj v Polingerju videl kanček prijaznosti, ne le strogosti. Med fanti se je nahajal v sobi tudi Vinko, fant, ki je znan po tem, da rad kaj pospravi v svoj žep. Pričel je stikati po sobi, odprl omaro, v kateri je stala na steno omare naslonjena brzostrelka. Nato se pisatelj predaja opisu najmočnejšega fanta v sobi, to je Ferša, s katerim je imel Srakač precej zanimiv odnos; po eni strani prezirljiv, po drugi strani prijateljski. Ferš je Srakača branil, če ga je kdo od sošolcev želel pretepsti, po drugi strani pa ga je izključeval iz zaupnih razgovorov, kar je Srakača zelo bolelo. V bistvu pa je vedel, da je Ferš zelo zagrenjen in osamljen fant. Tisti dan je Srakača Ferš počakal, ko se je le-ta vračal iz poštne hiše. Ferš je Srakaču zaupal, da ima Polinger brzostrelko, ker ponoči skupaj z graščakom Handkejem lovi partizane.

3.1.1.9 Kirsanov

Črtica je namenjena učencu Sašu Kirsanovu, ki ga upravitelj Polinger ni sovražil, kot je sovražil Ferša iz prejšnje črtice. Polinger je v Srakačevem razredu poučeval tri predmete, in sicer računstvo, zemljepis in zgodovino ter vsako uro pričel s politiko, in sicer z namigom Feršu in Srakaču, kar je pomenilo, da ima Ferš za nalogo prinesti zemljevid in ga obesiti na žebelj pri tabli, Srakač pa s palico kazati na zemljevidu kraje, ki jih Polinger omeni v svoji razlagi. Ko je Polinger izgovarjal imena ruskih mest, je vedno pogledal Saša Kirsanova, ki je bil po rodu Rus. Bil je odličen računar in slab pri učenju nemščine. Ko je Polinger imel težave pri kakšnem računu, je poklical Kirsanova pred tablo, ki je popravil račun, a zato ni prejel nikoli nobene pohvale. Ko so Nemci leta 1943 doživeli poraz pri Stalingradu, je Polinger gledal na Kirsanova s sovražnostjo v očeh, nikoli ga več ni poklical k tabli in s sovražnostjo je izgovarjal njegovo ime. Nekega dne je Saša Kirsanov Polingerju podaril lepo uokvirjeno Hitlerjevo sliko. Polinger se je dečku zahvalil za darilo, ampak kmalu za tem je družina Kirsanov čez noč izginila. Nihče ni vedel kam in kaj se je z njimi zares zgodilo. Ljudje so ugibali, da jim je Polinger svetoval, naj se izselijo v Nemčijo, eni so menili, da je dobil oče Kirsanov službo prevajalca v rajhu, tretji so menili, da so vso družino odpeljali v koncentracijsko taborišče.

3.1.1.10 Kako je župan jedel sliko

Hlapec Hrga je svojemu gospodarju Firbasovemu Tuneku med obračanjem sena pripovedoval zgodbo. Tudi Srakač, ki je obračal zadnji je vlekel na ušesa. Pripoved se je tikala gospoda župana in obiska partizanov, ki so županu dali za jesti Hitlerjevo sliko, ki so jo prej pohodili, natrgali na male koščke in pokapljali z vinom. Gospodar Tunek je bil zaprepaden in je sočustvoval z županom. Nemški župan Rudolf Maschera, ki ga ljudje sicer niso sovražili, se je tako prestrašil, da je zares pojedel dva koščka slike. Nato se je skoraj razjokal in prosil, naj mu prizanesejo. Glavni partizan je županu prizanesel in gospodarju Tuneku je ob tem odleglo.

3.1.1.11 Česen

Srakačevega očeta politika ni zanimala, bil je kmečki sin, a ker je bilo posestvo premajhno, da bi preredilo vse otroke, je od mladih let delal še v tovarni. Nikoli ni bral knjig. Na kolinah je rad prepeval in igral na mehe. Teh trenutkov se je Srakač zelo rad spominjal. Mati je zelo rada imela te očetove lastnosti in mu je tudi nekoč povedala, da bi lahko bili zelo srečni, če ne bi prevečkrat globoko pogledal v kozarec. Tisti trenutek se je očetova volja v hipu spremenila, za kar je bil Srakač zelo jezen na mamo, čeprav je vedel, da govori resnico. Po delu v tovarni je oče služil še s preprostim mizarjenjem in si prislužil za tobak in pijačo. Ko se je oče v zgodnjih jutranjih urah pijan vračal domov, pri hiši ni bilo lepo in na to Srakač ni želel misliti, saj je očeta po svoje imel rad. Srakačeva mati je bila zelo pametna ženska, ki je po mnenju sina vedela prav vse in oče je velikokrat napenjal ušesa, ko je Srakaču razlagala, kar je dečka zanimalo. Oče je sprva prekrito občudoval Nemce in ko so pridrli skoraj do Moskve, je na glas pokazal simpatizerstvo z Nemci. Mama je bila ogorčena in primerjala Nemce z Napoleonom, da tudi Napoleonu ni uspelo zavzeti Rusije, čeprav je prav tako prišel do Moskve, in tudi Nemcem ne bo uspelo. A vendar je oče spremenil svojo mnenje do Nemcev, ko so ga za mesec dni zaprli v taborišče, ker so pri Srakačevih na skrivaj zaklali prašiča. Od takrat je Nemce sovražil tudi oče. Odkar se je oče vrnil s taborišča, sta se starša bolje razumela in odkar so družino obiskali partizani, sta postala celo zaupna. Nekega dne so Srakačevi, ko je bil oče v službi, dobili paket iz Češke. Vsi so bili tako radovedni, da so paket, kljub temu da je bil naslovljen na Srakačevega očeta, odprli. V paketu je bil živež (šunka, pogača, med, česen, klobasa, cigarete, jopa, nogavice), vendar kot je izgledalo, je paket dolgo romal do Srakačevih, saj se je na živežu že nabrala plesen. Mati je prebrala priloženo pismo in razbrala, da je paket namenjen očetovemu prijatelju Juriju. Počakali so na očeta in skupaj še enkrat pregledali vsebino paketa. V pogači, ki je bila najbolj načeta od plesni, so našli še eno pismo, v katerem žena in otroci pišejo svojemu možu oz. očetu, tako da so se vsem Srakačevim zarosile oči. Mati je čez čas zaupala Srakaču, da je oče uspel prenesti paket do njegovega naslovnika.

3.1.1.12 Vojaki

Črtica govori o vojakih. Srakač je videl v vojakih nevarnost, a ko so dobili povelje za razhod, je videl, da so popolnoma normalni ljudje. Takšnih se Srakač ni več bal. Skozi Srakačeve kraje je šlo veliko vojsk in določeni obrazi so mu še posebej ostali v spominu. Srakač se je spomnil prvega nemškega vojaka, ki se je prikazal na njihovem hišnem pragu in ga je poimenoval kar jajčar, ker je v eno govoril le »Eier, Eier,…« (»Jajca, jajca,…«). Mati mu je povedala, da so revni in da nimajo jajc, nakar je vojak želel oditi, vendar se je materi zasmilil in mu je spekla jajca, da se je najedel in nato odšel. Drugi nemški vojak, ki so ga Srakačevi pobližje spoznali, je bil mlad fant, ki je puško čez ramo nosil kot nekakšen lovec in je dobil tudi pri Srakaču takšen vzdevek. Naslednjega vojaka je poimenoval ujetnik, saj je dejansko bil italijanski ujetnik in je k Srakačevim prišel prosit za kruh. Sledil je vojak z imenom stari mož, ki je bil skuštran, star, utrujen, osivel nemški vojak, ki se je vračal domov, kjer ga ne čaka nihče, saj je vse njegove domače ubila bomba. Sledil je vojak z vzdevkom kozak, saj je bil Rus. Pot je skozi Srakačeve kraje pripeljala tudi Bolgara, ki se je naenkrat pojavil pred Srakačevo hišo. Želel je očetovo kolo, ki je imelo obroče brez zračnic in plaščev, kar Bolgara ni zmotilo in se je kljub temu odpeljal iz Srakačevega dvorišča.

3.1.1.13 Preproga

K Srakačevim je prijezdil mlad častnik, lepo grajen, ki je zardeli Srakačevi materi v srbskem jeziku povedal, da bo pod streho morala vzeti nekaj vojakov. Mati mu je ponudila podstrešje, ki mu ga je na željo mame razkazal sam Srakač. Kmalu za tem se je na dvorišče pripeljal voz z nekaj prtljage, pokrite z rdečo preprogo. Na preprogi je sedelo lepo dekle v angleški uniformi, ki je Srakaču ogrelo srce. Dekle, za katero je sprva mislil, da je oficirjeva sestra, je bila njegova žena.

3.1.1.14 Ribič

Ljudje so končno dočakali konec vojne, a namesto olajšanja in veselja se je ta za zmeraj zasidrala v dečku. Deček Srakač je namreč rad lovil ribe v Studenčnici med Koroščevim mlinom in Tumpičevo brvjo, a mu je hlapec Hrga razložil, da je potoček preveč čist, da bi ribe prijemale na trnek. Čeprav je bila Srakačeva vas pol ure hoda oddaljena od Drave, je Srakač vseeno šel v Dravo lovit ribe. Najprej ni imel sreče, nato je ujel majhno ribo, ki jo je izpustil, potem pa so kar prijemale, zdelo se mu je, da mu izpuščena ribica uresničuje veliko željo

(gre za intertekstualnost s pravljično zlato ribico). Domov je prišel ponosen, pokazal je svoj ulov, a zmagoslavje ni trajalo dolgo: Hrga je rekel očetu, da tiste dni nihče ne lovi v Dravi, ker po njej plavajo mrliči, saj je bila pri Dravogradu huda bitka. Oče je ribe zakopal v gnoj, Srakaču pa je ob tem ostal boleč spomin na konec druge svetovne vojne.

3.1.2 Motivno-tematska analiza

Forstnerič se je v svojih mladinskih črticah dotaknil vojnega časa s perspektive otroka. Otrok – Srakač natančno opazuje dogajanje okrog sebe in se deloma zaveda, kaj pomeni vojna. Krovna tema celotne zbirke je torej druga svetovna vojna. Pisatelj prikaže družbene in zgodovinske probleme ter dogodke med vojno, usodo posameznih likov, vsakdanje življenje, garaštvo in ljubezen.

Opazno so iz te vojne teme izpostavljeni trije motivi: ***revščina*** (ki je v otroških očeh neločljivo povezana s hrano), ***vojna (ožje pojmovanje)*** in ***ljubezen do domovine***.

3.1.2.1 Revščina

Pisatelj je v kratkih zgodbah izpostavil socialno tematiko, predvsem razmerje med bogatimi in revnimi, kar je zaznamovalo njegovo otroštvo. Revščina je opisana že v prvi črtici, ko mati piha v štedilnik, ker vlažna jelševa drva nočejo zagoreti, nato kuha kosilo, v bistvu je to zgolj krompirjeva juha. Sosedi imajo rž in pšenico za kruh, koruzo dajejo prašičem, Srakačevi pa iz koruzne moke delajo kruh. Srakačevi so kočarji, saj nimajo niti svoje hiše, kruh morajo peči v počeni peči: »*Mati ni nikdar spekla tako dobrega kruha, kot je bil sosedov. /…/ 'Nismo bogati kot sosedovi,' je rekla tiho. 'Za nas je dober, kakršnega imamo. Še dobro, da ga imamo.' To zadnje je rekla nekoliko glasneje že iz kuhinje. Potem je ropotala z lonci, pihala v štedilnik, kjer vlažna jelševa drva niso hotela goreti, in kuhala kosilo. Pravzaprav krompirjevo juho*« (Forstnerič 1970: str. 5). Tudi samo eno kravo Lico imajo, ki je nimajo kje pasti, saj nimajo v lasti niti travnika. Zato jo Srakač pase po obronkih, v močvirju ali na območju, ki je zavarovano kot nevarno, saj so na njem granate. Da so revni, priča tudi materina izjava, ko obiščejo Srakačeve partizani in od njih, ker so revni, ne zahtevajo ničesar, a vseeno jim da hleb kruha.

Z revščino so zaznamovani tudi drugi literarni liki, predvsem Srakačevi sošolci, ki so neumiti, revno oblečeni, lačni.

3.1.2.2 Vojna

Knjiga je postavljena v čas 2. svetovne vojne, ki se je leta 1941 razplamtela tudi v pisateljeve kraje. Srakač je bil ob začetku vojne droben, bledoličen deček s kmetov, ki je vojno doživljal kot grenko preizkušnjo, saj se je ustavila tudi v njegovem rojstnem kraju, saj so se tudi čez Dravsko polje premikal razni vojaki; ustavili so se tudi partizani … Vojske, ki so se selile skozi pisateljevo rodno mesto, so se ustavile za kratek čas, da so se okrepčale in nato nadaljevale pot. Pravih spopadov med partizani in Nemci v črticah ne najdemo, prav tako ne gorečih vasi, vojnih grozot, temveč je ta vojni čas prikazan z zornega kota otroka, zato tudi ponekod prikaže humor, kot npr. ko jih obišče Bolgar, ki se od Srakačevih po hribu navzdol odpelje s kolesom brez plaščev: »*In to je bil tudi veseli konec te dolge hude vojne*« (str. 90), ali kako nosi nemški upravljalec Handke široke pumparice. Vojna zaznamuje tudi pouk, saj vsako jutro nemški ravnatelj pozdravlja z NSDAP-jevim pozdravom, vse učne ure se začnejo s politiko. Na hodniku namreč visi zemljevid, na katerem ravnatelj redno prestavlja nemške zastavice, ki pomenijo zmagoslavne pohode nemške vojske. Po bitki za Stalingrad pa tega na vzhodni fronti več ne more početi. Otroške oči so tudi radovedne in na nek način tudi srečne, ko sestrelijo letalo in Srakač teče, da bi prvi prišel do razbitin.

Pogosto najdemo otroško naivnost, in sicer kako malo je potrebno, da otrok spremeni negativno mnenje o tujem, strogem ravnatelju, ki pošilja fižol v Nemčijo svoji družini in je zato dober, saj skrbi za svojo družino: »*V Nemčiji je po mestih huda lakota. Vse je na nakaznice kot tu, namesto masti jejo maslo iz premoga, umetni med, marmelado iz buč, kar pridelajo kmetje, pa gre vse za vojsko*« (str. 49). Naivnost se vidi tudi v dojemanju nemških vojakov, ki so v otroških očeh prijazni: »*Srakač je srečeval v vasi in pri fari čedne nemške vojake in častnike, ki so bili z otroki prijazni in so dišali kot mestne ženske. /…/ Srakaču se še sanjalo ni, da so ti odišavljeni plavolasi vojaki streljali tudi ljudi in požigali hiše*« (str. 40). Zadnja poved je pisateljev dodatek k tej otroški razlagi, da zgodbe ne bi delovale simpatizersko do okupatorja. Teh mest je veliko in delujejo kot

protiutež otroški naivnosti in dojemanju vojne, saj se v njih skriva gola realnost in globoka sporočilnost. Srakač nam da vedeti, da so tudi nemški ravnatelji ponoči hodili z brzostrelkami okrog, da so lovili partizane, da so nemški učitelji in ravnatelj sovražili otroke zaradi staršev, ki so bili morda dezerterji ali po rodu Rusi in to so jim dali tudi jasno vedeti: »*Še bomo pokazali … tem … tem … tvojim ušivim boljševikom Kirrrsanoff!*« (str. 63). Prav tako namigne, da so ljudje tudi čez noč izginili neznano kam, če so bili drugače misleči, nevarni, sumljivi. Tudi strah ga je bilo, tudi skril se, bruhal je, ko sliši iz tetinih ust, kako so njegove sorodnike ubile bombe. Na drugi strani pa tudi jasno predstavi, da čeprav se je partizanov bal, so to dobri in hrabri ljudje, da so se zbirali in združevali v odporniško gibanje, da so jim ljudje, tudi Srakačevi, pomagali.

V črtici *Kako je župan jedel sliko* nam razkrije resnost situacije, ko obiščejo partizani nemškega župana in mu dajo jesti Hitlerjevo sliko: »*Tole boste zdaj lepo pojedli, gospod župan,« je rekel partizan, »da si boste zapomnili, kdo je na Slovenskem gospodar in komu vi tako ponižno hlapčujete*.« (str. 69), vendar v nadaljevanju zadevo omili, da ne bi očrnil partizanov, saj gre vseeno v črticah za črno-belo slikanje, kar pomeni, da je okupator generalno prikazan kot vsiljivec, hudoben, krut, partizan pa kot odločen, bojevit, dober – torej pozitiven.

V zbirki naletimo na dva zgodovinska vojna dogodka, in sicer bombardiranje Maribora v črtici *Fižol* in bitka za Stalingrad v črtici *Kirsanov*, vendar zgolj posredno.

Bombardiranje Maribora

Bombardiranje Maribora 1944[32] je omenjeno v črtici *Fižol*, v kateri pisatelj opiše resnični žalostni dogodek v svoji širši družini. Med bombardiranjem Maribora 21. 10. 1944 je teta »Nežka« (tako so jo klicali) izgubila tri otroke in taščo, pisatelj pa torej bratranca in dve sestrični. Teta Nežka je imela tri otroke, oma, ki je prav tako umrla, pa je bila mama moža tete Nežke (njena tašča): »*Brankec, Nada in Beba zasuti, je zbiral zdaj Srakač v mislih raztrgane stavke tete Ane. Odkopavajo jih … ni upanja … oma je mrtva … Sedela je pri vratih … zračni pritisk jo je vrgel na dvorišče … njo so že našli … klet, v kateri so otroci, je zasuta* …« (str. 22). Za Srakača, ki je smrt prvič v svojem življenju doživel tako od blizu, saj so umrli otroci, kot je bil sam, je bilo to tako težko, da ni mogel zaspati in je celo bruhal: »*Ta dan, najhujši v njegovem enajstletnem življenju, ga je tako mučil, kot da bi ga bili tepli*« (str. 24). Bilo ga je strah, da se bo tudi njemu zgodilo podobno in da bo tudi on angelček, kot so sedaj oni: »*Bog jih je vzel k sebi, angelčki so* … » (str. 24).

Bitka za Stalingrad 1943

Bitka za Stalingrad je v črtici *Kirsanov* zgolj omenjena, pomaga pa nam natančno določiti čas dogajanja omenjene črtice. Nemški ravnatelj Polinger se je pohvalil z napredovanjem nemške vojske in to je počel skoraj vsako uro na enak način, in sicer da sta morala dva učenca vsem ostalim predstaviti na zemljevidu Evrope, kako uspešni so Nemci na svojih pohodih na vzhod in druge predele Evrope, ravnatelj pa je premikal zastavice. Po bitki za Stalingrad 2. februarja 1943 pa tega ni več rad počel, saj so Nemci tam doživeli svoj prvi velik poraz. Takrat se je tudi spremenil ravnateljev odnos do ruskega učenca Kirsanova.

3.1.2.3 Ljubezen do domovine

Najintenzivneje je ljubezen do domovine izražena v črtici *Podstrešje*, ki jo pisatelj že začne z verzi: »*Košček zemlje, košček sreče, ki ji pravimo ljubeče – domovina*« (str. 39). Najbolj se to odraža v povezavi s situacijo, v kateri so se Srakač in drugi vaščani Vidma in okolice znašli. Kot Voranc v črtici *Dobro jutro* (zbirka *Solzice*) tudi Forstnerič opozarja, kako slab položaj je imela pred začetkom vojne slovenščina, med vojno pa še posebej.

[32] Med najbolj bombardiranimi mesti na območju nekdanje Jugoslavije v drugi svetovni vojni je bil tudi Maribor. Večina letalskih napadov je bila izvedena podnevi med 10. in 14. uro, ponoči oziroma v večernih urah pa je bilo mesto bombardirano le trikrat: 21. oktobra in 30. novembra 1944 ter 11. aprila 1945. Prvič so zavezniki bombardirali Maribor 7. januarja 1944. Na mesto so odvrgli 276 bomb, ki so ubile 55 ljudi, 52 ljudi huje ali lažje ranile in poškodovale 224 hiš. Do jeseni 1944 Maribor ni doživel novih bombnih napadov, kljub temu pa meščani niso imeli miru. Bombardiranja so se nadaljevala 13. oktobra in so trajala vse do 12. aprila 1945, ko je bilo mesto zadnjič bombardirano. Najhujši bombni napad je bil 14. oktobra 1944, ko je na mesto in okolico padlo 560 bomb, ki so ubile 76 ljudi. Posledice bombardiranj mesto čuti še danes (https://old.delo.si/znanje/izobrazevanje/kabinet-cudes-bombardiranje-maribora.html).

Govorili so jo le preprosti kmečki ljudje, pa še to doma, v šoli so morali govoriti nemško. Med odmori so morali s sošolci prav tako govoriti nemško, sicer jih je nemška učiteljica Helga »*razganjala kot kokoši*«. Če je Vorancu zabičal, da mora govoriti slovensko, oče, je tukaj mati tista, ki Srakaču zabiča: »*Nikoli ne smeš pozabiti, da si Slovenec. Sin slovenske matere*« (str. 39).

Na podstrešju so imeli Srakačevi zaklenjen vojaški kovček, poln slovenskih knjig. To skrivnost mu je pokazala mati in tako se je fantič večkrat zatekel na podstrešje in prebiral slovenske knjige, ob tem pa se je počasi zavedal: »*kaj je to domovina – košček zemlje, košček sreče – in da ima rad ta svoj slovenski materni jezik, strog in lep, kakor da bi človek tiho molil*« (str. 42). Posledica materine stroge in odločne vzgoje ter zavedanja o slovenski identiteti je privrela na dan ob koncu črtice, ko Srakač ugotovi, kdo v resnici je. Preden je bral slovenske knjige, sta se v njem »pretepala« dva karakterja: »*V njem sta bila, je čutil, zamišljeni Srakač s podstrešja, ki bere slovenske knjige, in neki drugi Srakač, ki bi rad bil močan in zmagovit kakor nemški vojak*« (str. 43). Kot Voranc, ki ni vedel, ali naj pozdravi tujca slovensko ali nemško, ker je bil razdvojen med šolsko vzgojo, kjer jim nemški učitelji vnašajo nemško ideologijo, ter domačo strogo očetovo vzgojo, je tudi Srakač spoznal, da v njem vse bolj vstopa tisti Srakač – Slovenec, ki je morda šibkejši, ampak postaja vse močnejši in bo premagal tistega nemškega Srakača.

3.1.3 Književni prostor

3.1.3.1 Realen književni prostor

Dogajanje črtic se odvija v resničnem svetu, predvsem v okolju Srakačeve domače vasi Pobrežje pri Vidmu, šole na Vidmu, v Mariboru idr.:

- ***Maribor*** – mesto je središče dogajanja samo v črtici *Fižol*, ko se Srakač in domači s kolesi odpeljejo v Maribor, saj bi naj v bombnem napadu umrli sorodniki: »*Srakač je visel na plotu in gledal, kako letala nad Mariborom izločajo bombe.« /…/ »Prvo, kar je zaznal, ko so zapeljali na mestni tlak, je bila tišina. Okna iz izložbe so bile črno zavešene, a če si dobro pogledal, si videl skozi špranje, da so ljudje že prižgali luči. Na cesti je bilo malo ljudi, le nekaj vojakov in policajev*« (str. 23);
- ***Pobrežje*** (Videm pri Ptuju): Gre za majhno vas pri Vidmu, kjer je stala tudi Srakačeva hiša. Veliko dogajanja se odvija prav pri Srakačevih, in sicer na podstrešju, v prikleti, kleti, kuhinji idr., ali v njihovi bližnji okolici (potoki, polje, travniki, močvirje idr.), kamor je mali Srakač peljal njihovo edino kravo Lico na pašo. Pisatelj uporablja okrasne pridevke, ko opisuje pokrajino, saj z njimi želi bralcu prikazati natančen izgled pokrajine (npr. travnik opisuje kot bujno zelen s sladkimi poletnimi bilkami).
- ***Videm:*** zanimivo je, da kraja nikoli ne poimenuje, čeprav vemo, da gre za ta kraj, saj je bila tam šola, pošta, cerkev, pokopališče. Večje pozornosti opisu Vidma ne posveča.
- ***Drava:*** reka je prikazana kot velika, šumeča voda, ki je nevarna, tuja in sovražna, ki nosi vojaške mrliče po zadnji veliki bitki pri Dravogradu.
- ***Studenčnica (Ptujska Studenčnica) –*** je levi pritok Dravinje pod Vidmom, eden redkih še ohranjenih nižinskih potokov, ki se napajajo izključno iz podtalnice.[33] Srakač tam lovi ribe, čeprav sanja o Dravi, kjer so večje ribe. Čez njo teče znana Tumpičeva brv.
- ***Pokopališče na Vidmu pri Ptuju***: pokopališče, kjer je tudi pokopan pisatelj, je opisan kot črn kraj s črno prstjo, ki je izkopana, vse je mokro in gnilo, vse polno medlega mrliškega vonja po pušpanu in krizantemah.

Pisatelj v črticah omeni tudi druge realne književne prostore in nekatere tudi površno opiše, vendar se dogajanje v le-teh ne dogaja:

- ***Koroščev mlin –*** še danes znan mlin v Zabovcih;
- ***Ptuj*** – kraj je samo omenjen: »*Čez pol ure so Srakač, teta Ana in mati že gnali kolesa proti Ptuju*« (str. 22);
- ***Pohorje*** – tudi Pohorje ni kraj dogajanja, ampak se zgolj omenja kot oddaljeni kraj, kjer zahaja sonce: »*Od večerne zarje je bilo nebo nad Pohorjem in nad Mariborom krvavo rdeče kot požar*« (str. 23), »*Nad Pohorjem se je na nebu pokazala špranjica v mračni sivini in to ga je rešilo tesnobe*« (str. 28);

[33] https://sl.wikipedia.org/wiki/Hajdinska_Studen%C4%8Dnica

- ***taborišče Sterntal*** (današnje Kidričevo) – kraj se pojavi v črtici *Česen*, ko izvemo, da je bil Srakačev oče tam mesec dni zaprt zaradi črnega zakola. Kraj sicer ni natančno opisal, izvemo le, da je bilo to taborišče, ograjeno z visokim plotom iz bodeče žice in močno zastraženo;
- ***Haloze in Majski Vrh:*** Srakaču so to izjemno lepi in mirni kraji, saj si tam želi biti pokopan, ker je tam mir in rastejo mirno topoli. S pokopališča, kjer gleda v črno zemljo, se zazre po haloških hribih na Majskem Vrhu;
- ***Dravograd –*** omenjen je zgolj kot kraj, kjer je bila zadnja velika bitka, v kateri je očitno umrlo veliko vojakov, ki so popadali v Dravo in jih reka nosi tudi mimo Srakačevih krajev, kjer lovi ribe.

Ponekod imamo književni prostor točno določen (učilnica Srakačeve šole na Vidmu pri Ptuju, Maribor, pokopališče na Vidmu pri Ptuju, podstrešje v domači hiši), ponekod pa ne in izvemo le, da gre za travnik, za sivo pokrajino, vaško pot: »*Sam je bil na dolgi cesti, polni luž, sam daleč naokrog v polju. Bilo je še komaj ob kakšnih petih popoldne, pa se je že temnilo. Mrak se je kakor črna megla plazil iz neposekanih koruzišč*« (str. 27).

3.1.3.2 Nerealen književni prostor

Skozi vse črtice je moč zaznati samo enkrat nerealen književni prostor – ***nebesa***, in sicer v črtici *Stric Tomaž.* S Srakačeve perspektive, torej iz perspektive otroka, so nebesa opisana kot najlepši kraj, kot mesto, kjer sta zmeraj toplo poletje in topla pomlad, kjer se nikdar ne stemni, zmeraj je svetlo, kjer letajo lastovke in ptiči cvrčijo v zelenih logih. Srakač verjame, da je tja šel tudi stric Tomaž, ker je bil dober in nesrečen človek in tja si želi tudi on sam.

3.1.3.3 Statični in dinamični književni prostor

V vseh črticah naletimo na dinamičen književni prostor, kar pomeni, da se le-ta skozi zgodbo spreminja oz. menjuje. Npr. v črtici *Stric Tomaž* je najprej dogajanje postavljeno na videmsko pokopališče, kjer je pogreb strica Tomaža, nato se v spominih Srakač spominja strica in skupnih trenutkov, ko sta lovila ribe, na kar preide na spomin, ko je bil stric zadnjič pri njih doma, saj mu je takrat ostala v spominu stričeva lasulja, o kateri so se pogovarjali v domači kuhinji, na koncu pa se dogajanje ponovno vrne v čas po pogrebu, ko se Srakač odpravi na sedmino v babičino hišo.

3.1.4 Književni čas

Književni čas je čas tik pred drugo svetovno vojno in potem v času druge svetovne vojne. Pred začetkom vojne je bil Srakač star 8 let. Ponekod čas ni točno določen ali pa samo izvemo, za kateri letni čas gre (npr. zima, pomlad, poletje), ali pa je točno določen le del dneva (npr. noč, večer).

Ponekod pa imamo književni čas natančneje določen:

- V črtici *Podstrešje* gre za čas tik pred začetkom 2. svetovne vojne, natančneje nekaj mesecev pred napadom, kot nas pisatelj sam seznani takoj na začetku, saj omeni, da je bil Srakač v drugem razredu: »*Srakač je bil v drugem razredu, nekaj mesecev preden so prišli Nemci*« (str. 39).
- V črtici *Fižol* gre za 21. 10. 1944, ko je bil Maribor bombardiran oz. ko so umrli Srakačevi sorodniki.
- V črtici *Kirsanov* izvemo, da gre za leto 1943, ko so Nemci doživeli velik poraz v bitki za Stalingrad, saj se po tem dogodku odnos med ravnateljem in ruskim učencev Kirsanovim spremeni.

3.1.5 Književne osebe

Glavna književna oseba v črticah je Srakač, stranskih pa je skupno veliko. Gre za njegove družinske člane, sorodnike, sošolce, ravnatelja, druge odrasle, vojake itd.

- ***Srakač***: je glavna književna oseba, ki živi z materjo, očetom in sorojenci v skromni kmečki hiši. Ker je bila Srakačeva mati nagle jeze, je bil fant večkrat tepen. Vedenje svoje matere je opravičeval z dejstvom, da ima mati velike skrbi, saj mora nahraniti svoje otroke in se spoprijeti dan za dnem s pijančevanjem očeta. Ob misli na ta dejstva je Srakač uvidel, da je mati le nesrečna. Ker je bil Srakač najstarejši med brati in sestrami, so ga njegovi sorojenci občudovali in ga skušali v vsem posnemati. Na primer ko je Srakač iz govedine pod mizo delal ribice (tanke kose govedine, ki so jih otroci odluščili

od velikega kosa), so ga radi posnemali, čeprav so bili lahko deležni tepeža matere. Pisatelj se skozi oči Srakača venomer sprašuje in poskuša prikazati, ali ljudje ravnajo prav ali narobe. Ne prizanaša nikomur, ne očetu, ne materi, prikaže celo svojo nejevoljo, ko ga silijo, naj teti pomaga nesti fižol, a ko spozna, kakšna nesreča je doletela teto in njene najdražje (omo, otroke), ga je sram. Znal je najbolje nemško, bil je ravnateljev kurir, lepo oblečen, umivati si je moral celo zobe, bral je slovenske knjige, bil je direkten, pameten, odraslo je razmišljal, pogosto mu je bilo žal, če je komu kaj slabega želel. Vojno je doživljal kot nekaj slabega (bruhal je) in kot nekaj izjemno zanimivega, ko npr. pade letalo in padalec. Bil je radoveden, ko je kljub velikemu strahu gledal partizane izpod odeje. Veliko je razmišljal, kaj je prav in kaj ne in zakaj je tako. Bil je najšibkejši v razredu. Dobro se je učil, ubogal je, se pa je tudi posmehoval iz hrustave nemščine.

- ***Mati**:* mati je bila živčna in nagle jeze, velikokrat je Srakača tepla, včasih je mislil, da je celo hudobna. A je hitro opravičil materino vedenje z dejstvom, da mati trdo dela, da lahko otrokom omogoči vsakdanji kruh in da za njimi poje ostanke, saj za kaj več družina velikokrat ni imela. Mati po mnenju Srakača nikoli ni spekla tako dobrega kruha, kot je bil sosedov. Ko je malemu Srakaču odprla oči, da sosedovi živijo boljše življenje, ker imajo na pretek vse vrste moke, in da koruzno – slabo moko – dajejo prašičem, pri Srakačevih pa je koruzna dobra za v kruh, se je počutil, da bi najraje mater poljubil, ki je več ni. Srakaču se je mati zdela pametnejša od očeta in drugih ljudi, čeprav ni bila brez napak. Marsikdaj bi bil v hiši mir, če mati ne bi drezala v očeta, je menil Srakač. Po vrnitvi iz taborišča je oče v materinih očeh precej zrasel in starša sta se veliko bolje razumela. Bila pa je tista, ki je vedno podpirala partizane in bila je zavedna Slovenka.
- ***Oče**:* Oče je v začetku prikazan kot pijanec, ki se ponoči vinjen vrača domov, pretepa mater, jo vlači za njene dolge lase in ji celo grozi z nožem. Pretepal pa je tudi otroke. Očetovo vedenje je deček opravičeval, da se mu smili, saj med tepežem materi velikokrat govori, da je zatreskana v drugega. Srakačev oče je bil kmečki sin, ki je vedno rad govoril, da ga politika ne briga. Ker je bilo babičino posestvo premajhno, da bi lahko preredilo vse otroke, je hodil delat v tovarno. Nikoli ni bral knjig, rad pa je na gostijah in kolinah prepeval in igral na harmoniko. Bil je dober delavec. Srakač je imel očeta po svoje rad, zato mu je v mislih vedno znova odpuščal. Menil je, da je premajhen, da bi popolnoma razumel svet odraslih. Oče je bil vse do tiste zimske noči, ko so Srakačeve obiskali partizani, prikrit občudovalec Nemcev. Odkar so Nemci očeta za mesec dni zaprli v taborišče Sterntal, ker so na skrivaj zaklali prašiča, je Nemce zasovražil. Starša sta se od očetove vrnitve iz taborišča bolje razumela.
- ***Stric Tomaž***: stric Tomaž z lasuljo je bil dober človek, ki so celo njegovi najbližji delali krivico, saj so ga tako rekoč ogoljufali pri doti, zaradi česar ni rad prihajal domov. Kadar se je iz Nemčije, kjer je delal, le odpravil na obisk domov, se je najdlje zadržal pri Srakačevih, kjer se je zelo rad igral z otroki. Na babičinem domu se ni dobro počutil in je hodil tja le spat, saj pri Srakačevih niso imeli dovolj prostora. Stric Tomaž je rad lovil ribe in Srakač ga je smel spremljati, zato se je obiskov strica še posebej veselil. Nekega dne so se pri Srakačevih ob obisku strica Tomaža norčevali iz gostih in lepih Tomaževih las. Ker je stric veljal za poštenjaka, je snel z glave lasuljo, da so lahko videli, kaj se skriva za gostimi lasmi. Ob pogledu na Tomaževo plešo se je Srakačev oče zgražal, a mati je obranila strica.
- ***Sošolec Saša Kirsanov***: Srakašev sošolec Kirsanov je bil revno oblečen. Celo v pozni jeseni je hodil v šolo bos in v poletnih kratkih hlačah, spetih samo z eno naramnico čez rame. Za južino je navadno pojedel trdo jabolko bobovec, ki ga je pobral s prašne trave. Velikokrat je bil prehlajen, zato je nad ustnicami imel rdečkasti črti vnete kože. Skoraj celo leto je v nos vlekel smrkelj, ki mu je nenehno uhajal. Bil je odličen računar, nemščina pa mu je delala kot večini otrok preglavice. Polinger je cenil njegovo računsko nadarjenost in ko se je sam pri računanju zmotil, je samo poklical Kirsanova, da popravi njegovo napako. Ko pa so Nemci doživeli stalingrajski poraz, je Polinger spremenil vedenje do Kirsanovega. Nanj je pričel gledati sovražno. Posledično temu je tako on kot cela družina čez noč izginila.
- ***Sošolec Ferš***: Ferš je čutil mračno sovraštvo do ravnatelja Polingerja, kar je veljalo obojestransko. Ferš je bil najstarejši med Srakačevimi sošolci. Pod nosom mu je že poganjal puh, črn pa je bil kot vran. Ravnateljev pogled je bil mrk, vedno ko je Ferša le zagledal. Opravljati je moral najtežja dela v drvarnici, na stranišču in gnojnici. Za na vrh vsega pa mu je primazal takoj kakšno klofuto, če je našel za to najmanjši razlog. V resnici pa je Polinger vedel, da je Ferš dober delavec, zato je veljalo, da kjer

je Ferš, se delo opravi. Srakač se je pogosto spraševal, zakaj Polinger Ferša tako sovraži in prišel do najrazličnejših odgovorov: ker je tako črn, ker ni lepo oblečen, ker je včasih celo neumit, ker se od vseh v razredu najtežje uči nemščino … Ferš se Srakaču sploh ni zdel neumen, je pa bil njun odnos poseben, včasih prijateljski, včasih poln prezira. Če je kdo želel Srakača na poti iz šole proti domu pretepsti, ga je Ferš branil. Srakač si je želel biti Feršev prijatelj, čeprav ga je le-ta včasih iz kakšnih zaupnih pogovorov med fanti izločeval.

- ***Ravnatelj Polinger***: Zelo nazorno je opisan tudi suh in plešast ravnatelj Polinger, ki je oblečen v bleščeče škornje in žolto rjavo uniformo, kjer na kraku visi kljukasti križ. Gre za visokega, suhega, strogega, hladnega plavookega ravnatelja, ki grozi vsem, ki se kmalu ne bodo naučili nemško. A ko otroci izvejo, da ima srce, saj pošilja svoji družini v Nemčijo hrano, se njihov odnos do njega spremeni. Začnejo ga gledati kot na človeka in na dobrega strica. Srakaču se zdi prijazen, ker tudi govori pojočo nemščino, ki jo Srakač razume.
- ***Župan Rudolf Maschera:*** bil je nemški župan, ki ga ljudje sicer niso sovražili, ampak z njim tudi niso imeli pretiranih stikov. Že pred vojno so ga zadržano pozdravljali. Ko pa so prišli Nemci, se je tudi ta skop pozdrav sprevrgel v nezaupanje. Maschera je bil človek, ki nikomur ne bi storil nič žalega, pa tudi nič dobrega. Bil in ostal je tujec. Starejši ljudje se zanj niso preveč menili, mlajši fantje pa so se norčevali iz njegove nemško-slovenske govorice.

3.1.5.1 Odnosi med osebami

V črticah pisatelj nakaže velik prepad med bogastvom in revščino. Že v prvi črtici z naslovom *Kruh* je prikazana razlika med bogatimi sosedi in revno Srakačevo družino. Deček je tako zelo občudoval sosedov kruh, da je materi povedal, da ne zna peči tako dobrega kruha kot soseda. In čeprav obe uporabita iste sestavine, je sosedov kruh mehak, Srakačev pa neprepečen in mazav. Mati mu je poskušala sprva razložiti, zakaj je to tako, vendar po neprekinjenem Srakačevem godrnjanju mati dečka fizično kaznuje. V črtici je zaslediti veliko žalosti, jeze in hudobnosti zaradi revščine. Gre za primer Cankarjanske matere, ki je požrtvovalna, revna, ki bi za svoje otroke naredila vse, otroci pa so hudobni, jezni, njihova odkritost boli. Sin je neizprosen, direkten in nesramen, ko materi reče, da je sosedov kruh boljši. Mati zardi, ker jo prizadenejo sinove besede in ga opozori, da je ta dober, ki ga imajo oni, saj je sploh dobro, da ga imajo. Še bolj jo prizadene, ko ji reče: »*Mogoče ga ti ne znaš tako speči*« (str. 6). Mati ga nato pretepe s polenom. Ko ga je mati tepla, je bil bolj nesrečen kot jezen.

Pisatelj izpostavi tudi velik družinski problem, in sicer pijančevanje očeta, ki vpliva predvsem na odnose med staršema: »*Oče pride ponoči večkrat pijan domov in jo tepe. Včasih jo vleče za dolge lase in celo z nožem ji je grozil. Tega se je navadno spomnil Srakač, kadar ga je mati tepla, in potem ni mislim več, da je mati hudobna, temveč da je nesrečna. Pa še na to je pomislil, da oče v pijanosti pretepa tudi njega, zlasti če s sestro vpijeta, naj pusti mater pri miru, /…/*« (str. 6). Tudi v črtici *Česen* se te teme dotakne, ko razlaga, da je bil oče sicer dober človek in občasno tudi veseljak, saj je rad pel in celo igral harmoniko. In to je imela rada tudi mati, čeprav pa je potem te svetle trenutke v domači hiši oče uničil s tem, da se je napil*: »Lojz, vidiš, kako bi nam lahko dobro šlo, če ti ne bi tako rad pogledal v kupico*« (str. 73). Odnos med materjo in očetom je bil vedno napet, saj mati ni pila in tudi izjemno razgledana je bila, veliko je vedela in tudi otrokom je svoje znanje posredovala. O trenutnih dogajanjih v svetu (vojna) je bila veliko bolje obveščena kot oče, kar je bilo za revno podeželsko kmetico neobičajno. Oče pa se je izgovarjal, da ga pač politika ne zanima. Mati je bila zavedna Slovenka in tako je vzgajala tudi otroke, oče pa je do takrat, ko so ga za mesec dni zaprli v taborišče, Nemce poveličeval. Šele po tej negativni izkušnji je svoje mnenje spremenil in posledično temu so se tudi odnosi med njim in materjo bistveno spremenili. Oba sta podpirala partizane in jim pomagala.

Nemški vojaki, s katerimi se je Srakač srečal, niso prikazani kot zlobni ljudje. Pisatelj jih je opisal kot smešne osebe, kot na primer »jajčar«, kateremu je mati celo spražila jajca, ali »lovec«, ki je imel oči le za Srakačevo teto Ano, ali »ujetnik«, tako je Srakač namreč poimenoval italijanskega vojaka, ki je prišel prosit za kos kruha, pa četudi tistega poslinjenega iz rok mlajše Srakačeve sestrice.

V črtici *Stric Tomaž* je opisan odnos med Srakačem in stricem Tomažem, ki je izjemno dober, saj ga je stric vedno, ko je bil doma na dopustu, vzel s seboj lovit ribe. Sicer pa izvemo, da odnos ostalih družinskih članov,

npr. Tomaževega brata (Srakačevega očeta) do Tomaža ni bil ravno najboljši, saj so ga imeli za malo neumnega. Ko se po enem letu vrne z lasuljo na glavi, prinese to obilo smeha v Srakačevo hišo.

Kako zelo so bili sorodniki med seboj povezani, pokaže pisatelj v črtici *Fižol*, ko brez pomisleka ob novici, da je nekaj sorodnikov v Mariboru ob bombardiranju zasulo in jih morebiti celo ubilo, »skočijo« na kolesa in se odpeljejo iz Pobrežja po makadamski cesti naravnost v Maribor.

3.1.6 Jezikovno-slogovna analiza črtic

Za pisatelja Forstneriča je značilen bogat jezik, poln primer, metafor, poosebitev, frazemov, okrasnih pridevkov, narečnih izrazov, germanizmov, ki jih ponekod navaja v obliki celih stavkov, idr.

3.1.6.1 Primera

Primera je slogovno sredstvo, ki se je Forstnerič pri svojih opisih in pripovedovanju zelo rad poslužuje. Izvor njegovih primer je skoraj vedno narava ali pokrajina:

- *»bila je cvetna nedelja, čista in hladna kot studenčnica«* (str. 9);
- »*sneg je dober kot gnoj«* (str. 9);
- *»bilo jih je kot listja in trave«* (str. 9);
- »*cesta pred njim se je vzvalovila kot voda«* (str. 23);
- »*od večerne zarje je bilo nebo nad Pohorjem in nad Mariborom krvavo rdeče kot požar«* (str. 23);
- »*mrak se je kakor črna megla plazil iz neposekanih koruzišč«* (str. 27);
- *»jabolko pa še naprej tiči v rogovili kot ptičja samica na gnezdu«* (str. 33);
- *»na obeh straneh križa sta stala topola, ravna in tiha kot dva črna stražarja«* (str. 27);
- *»velika voda se je že davno odplazila kot kača od ognja«* (str. 102).

Pogosto uporablja primero, ko primerja človeka s predmetom, živaljo, ali opiše njegova dejanja:

- *»stal je kot vkopan«* (str. 10);
- »*s široko razprtimi očmi se je zamaknil v nebo kakor svetnik« (*str. 11);
- *»vrteli so kape kakor starke rožni venec«* (str. 11);
- *»Znala je stegniti jezik in vrat kot gos«* (str. 15);
- *»v obraz pa so bili črni kot mlatiči v Srakačevi vasi«* (str. 23);
- *»Srakaču se zdijo strašne kot črna smrt«* (str. 26);
- *»moral je teči kot pes z grenkim jezikom«* (str. 33);
- »*Srakač je stekel kot jelen«* (str. 36);
- *»če se premaknete z mesta, vas postrelam ko cucke«* (str. 37);
- *»ko so merili vanj kakor plašljivi lovci na ubitega medveda«* (str. 38);
- *»Srakač je smuknil pod odejo kot krt v luknjo«* (str. 45);
- »*Ravnatelj Polinger se je postavil spomladi na sredo šolskega vrta in kakor Napoleon na bojnem polju pokazal z roko po gredah«* (str. 48);
- *»Ferš je rasel kot divji grm«* (str. 54);
- *»Srakač pa se je tačas moral postaviti s palico v roki mirno kot vojak ob zemljevid«* (str. 58);
- *»Saša je stal prizadevno kot lovski pes«* (str. 61);
- *»tak kot afriški vojak iz knjig se potem sklanja v vodo«* (str. 101).

Podobno uporablja primere tudi pri opisovanju predmetov:

- »*kolo je teklo, kot da bi imelo peruti«* (str. 22);
- *»lasulja je obležala kot mlada crknjena mačka«* (str. 29);
- *»bilo je ponosno in drobno, zamišljeno v svoji višavi kakor jabolko pozno jeseni«* (str. 34);
- *»topovi so zalajali nanj kot psi iz treh vasi«* (str. 34).

3.1.6.2 Poosebitev

Pisatelj večkrat uporablja poosebitev, s katero oživlja naravo, predmete ali ljudi, ki so povezani z njihovimi dejanji, zunanjostjo idr.:

- *»zorana zemlja ga pojé v dveh dneh kot zadnje slastno gnojilo«* (str. 9);

- »*vojna se je valila čez te kraje«* (str. 16);
- *»granata je ležala in se grela na soncu«* (str. 18);
- *»veter jima je sproti sušil solze«* (str. 22);
- *»bridkost mu je stisnila grlo«* (str. 23);
- »*babičina domačija mu je iz teme prijazno mežikala z razsvetljenimi okni«* (str. 32);
- *»torba leži in priganja«* (str. 33);
- *»nekakšna pobitost jim je zaklenila usta«* (str. 37);
- *»moški glasovi v temi so brundali mirno in domače«* (str. 44),
- *»fronta je prihajala vedno bliže«* (str. 86).

3.1.6.3 Metafora

Enako kot primero in poosebitev se pisatelj poslužuje pogosto tudi metafore. Če pogledamo podrobneje, jo je uporabil že v samem naslovu zbirke *Srakač*:

- ***Srakač*** – ena najzanimivejših metafor v tej zbirki je »srakač«, nebogljen, radoveden in nenasiten, požrešen sračji mladič. In takšen je bil pisatelj v svojih otroških letih;
- »malo je takih ***gospodov***« (str. 9) – mišljen je Srakač, ki po dogodku z granato ni hotel jesti govedine, oče pa je mislil, da je izbirčen;
- »Stric Tomaž je bil ***norec***« (str. 29) – pomeni da je bil neumen;
- »Pozno jabolko je ***trdovratni prebivalec višine***« (str. 33) – pomeni, da je jabolko na visoki veji trdobratno in se upira, da bi ga Srakač utrgal;
- »***Črni kupček cunj*** je oma« (str. 24) – oma leži mrtva, oblečena v črno;
- »*Ko je **maščevalec** začel prijemati Srakača za njegov suknjič /…/*« (str. 55) – sošolec se hoče maščevati, zato Srakača prime za suknjič.

Nekatere metafore pa so tipično vojne in se nanašajo na letala, vojake, granate, bombe:

- »*tanek curek drobnih **črnih fižolov***« (str. 21) – fižol metafora za bombe, ki padajo z letala;
- »*tako so **drobni ptiči***« (str. 21) – letala, visoko na nebu so videti zelo majhna;
- »**črni ptiči**, ki izločajo bombe (str. 21) – letala;
- »*Letalo pa, **svetla ribica**, kaj ji je mar*« (str. 34); – sivo letalo, ki plava po nebu se vidi, kot riba v vodi;
- »*Padalec, ta **bela roža***« (str. 36) – padalec, ki ima belo padalo verjetno v obliki rože.

3.1.6.4 Okrasni pridevek

Forstneričev jezik je pri opisih dejanj ljudi, zunanjosti ljudi in pokrajine zelo liričen in bogat:

- *»Srakač je prilepil nos na mrzlo šipo in gledal kakor iz <u>toplega</u> gnezda <u>čarovniški</u> ples neurja«* (str. 10);
- *»Z <u>dolgim</u> pogledom se je zazrla na <u>bujno</u> <u>zelen</u> travnik, ki je na njem sredi <u>sladkih</u> <u>poletnih</u> bilk ležala kot <u>sita</u> kača <u>trebušasta</u> granata«* (str. 16).

Še najbolj pa nam padejo v oči barve, ki imajo svoj pomen. Predvsem veliko uporablja za vse negativno črno in tudi sivo barvo:

- ***črna barva***, ki je izjemno pogosto krat uporabljena v povezavi z negativnim, strašnim, sovražnim: *črna smrt, črne cunje, črna megla, črna prst, črna stražarja, črni lasje, črni venček, črna lasulja, črna žalost, črn kup, črni tovornjak, črni pogled, črnooka punca*;
- ***siva barva*** je prav tako uporabljena v trenutkih žalosti, nelagodja, nevarnosti: *posivel sončni dan, sivi vojaki, siva procesija, siv robec*;
- ***bela barva*** je nasprotje in pomeni upanje, rojstvo, nov dan, bogastvo: *bel kruh, bel štirikotnik, beli dan, beli obraz;*
- ***rdeča barva***: *rdeč nos, rdeče oči, rdeča preproga*.

3.1.6.5 Frazem

V črticah se pojavijo tudi frazemi:

- »***poceni odpraviti***« (str. 28) – da ga ogoljufaš, mu kaj prodaš po izjemno nizki ceni;
- »***biti čez les***« (str. 29) – biti neumen;
- »***penil se je od jeze***« (str. 15) – biti zelo jezen;
- »***za goske ni seno***« (str. 54) – ko otroci ob luščenju fižola v ravnateljevi omari zagledajo brzostrelko, jo Ferš, ki je najstarejši in največji fant, vzame v roke in se dela, kot da strelja. Ostali fantje so prestrašeni, zato pogumni Ferš reče, da za goske ni seno;
- »***za nohte jima gre***« (str. 57) – strah ju je bilo;
- »***kupiti kmetijo na bobnu***« (str. 70) – kupiti kmetijo, ki je propadla.[34]

3.1.6.6 Medbesedilnost

V zbirki *Srakač* naletimo na nekaj medbesedilnih figur, in sicer:

- 6 črno-belih fotografij ilustratorja Janeza Vidica.
- V črtici *Drugačen kruh* imamo dva verza iz pesmi *Kruh in kri*: »*Sonce je imelo sive vojake na licu*«, ki jo je France Forstnerič izdal leta 1976 v njegovi pesniški zbirki z naslovom *Bela murva*. Prav tako je ista pesem z naslovom *Kruh in kri* izšla v Forstneričevi zbirki pesmi leta 1968 z naslovom *Dolgo poletje*.
- Tudi verza *Ne, jaz nisem bil zraven, jaz sem samo gledal* sta leta 1976 izšla v pesniški zbirki *Bela Murva* v že zgoraj omenjeni pesmi z naslovom *Kruh in kri* in prav tako v pesniški zbirki *Dolgo poletje* leta 1968.
- Del pesmi v črtici *Podstrešje* (str. 39) nisva mogli najti, od kot je pisatelj te verze vzel. Po pričevanju njegove hčerke Melite je oče večkrat vzel verze iz kakšne stare jugoslovanske pesmi.
- Pri naslovu nemške vojne pesmi *Wir sind die Panzersoldaten* gre za nemško vojno pesem – koračnico nemških vojakov – tankistov.

3.1.6.7 Narečno besedje

Čeprav sva predvidevali, da bodo pisateljeve črtice polne narečnih izrazov njegovega rojstnega kraja in okolice, je le-teh malo oz. se pojavijo le tu in tam v dobesednih navedkih oseb ali v opisih. Nekatere izmed spodaj navedenih besed izhajajo iz okolice Vidma in Pobrežja, kot npr. tabrh, šurc, kljusa, mesnjak, podstenje. Zanimivo je, da določene narečne izraze pisatelj prevede v oklepaju kar sam:

- ***nečke –*** podolgovata plitva posoda iz enega kosa lesa, zlasti za mesenje;
- ***grebljica*** – vleče iz peči kruh;
- ***pručka*** – stol;
- ***pjeb*** – fant v dravskopoljskem narečju;
- ***tabrh*** – delo na kmetiji, ki ga opravlja najet delavec, plačan na dan; dnina;[35]
- ***šar*** za steljo – nar. vzhodno loček (travi podobna rastlina, ki raste zlasti na vlažnih tleh;[36]
- ***žrd***: dolg, debelejši lesen drog, ki se vzdolžno položi na vrh s senom, snopi naloženega voza in na obeh koncih priveže, da je tovor trdneje nameščen;[37]
- ***vratník*** – vzhodnoštajersko travnat svet na koncu njive, kjer se pri oranju obrača plug; ozara;[38]
- ***šavsniti*** – hitro, nepričakovano zgrabiti z zobni, s kljunom;[39]
- ***podsténje*** nar. vzhodno *prostor* pod *napuščem*;[40]
- ***žebrati*** – moliti;

---

[34] https://fran.si/192/janez-keber-frazeoloski-slovar-slovenskega-jezika/4215488/boben?View=1&Query=boben&All=boben&FilteredDictionaryIds=192#Frazem4
[35] https://fran.si/iskanje?View=1&Query=tabrh
[36] https://fran.si/iskanje?Query=lo%C4%8Dek&All=lo%C4%8Dek&FilteredDictionaryIds=130&View=2
[37] https://fran.si/130/sskj-slovar-slovenskega-knjiznega jezika/3619224/zrd?page=4649&FilteredDictionaryIds=130&Query=*&View=2
[38] https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=133&View=2&Query=vratnik
[39] https://fran.si/iskanje?View=2&Query=%c5%a1avsniti&All=%c5%a1avsniti&FilteredDictionaryIds=133
[40] https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=133&View=2&Query=podstenje

- ***kupica*** – kozarec;[41]
- ***primejduš*** – gre za členek, ki močno podkrepi neko izjavo, ampak je zelo netipičen za narečje, ki ga je kot otrok govoril Srakač;
- ***pečenják***: *jed iz jajc,* mleka*, moke, pečena na maščobi, znana na Štajerskem*;
- ***grùnt*** – večje kmečko posestvo, nekdaj *posestvo, ki obsega približno 15–20 ha*;[42]
- ***šurc***: v vzhodnoštajerskem narečju predpasnik;
- ***kljusa*** – star, onemogel konj;[43]
- ***poba****: fant:* mlad, postaven poba;[44]
- **mesnjak** – prostor za prekajevanje mesa;[45]
- ***kikla*** – žensko oblačilo, ki pokriva spodnji del telesa;[46]
- ***zacoprati*** – začarati.[47]

3.1.6.8 Notranji monolog

Značilnost analiziranih Forstneričevih črtic je tudi notranji monolog. Gre za notranji Srakačev monolog, ki se pojavi na mestih, ko glavni lik razmišlja o določenem dogodku, osebi idr. Zanimivo je, da ni sestavljen zgolj iz pripovednih povedi, ampak predvsem iz vprašanj, ki so nakopičene ena za drugo, odgovorov pa ni:

- *»Kam je strica Tomaža zadel drobec? Kako velik je bil? Kaj je počel stric Tomaž, ko ga je zadelo? Ali je stal pri stroju v tovarni letal, kjer je delal? Ali je tekel po ulici? Ali mu je močno tekla kri? Če ga ni kje tisti drobec, ostra reč je to, Srakač je enega že videl, celo presekal na dvoje in so danes pokopali v krsti strica Tomaža pravzaprav v dveh kosih? Če mu ni celo odsekalo glave in so morali v Nemčiji, ko so strica Tomaža devali v krsto, pobrati glavo posebej in jo položiti k truplu v krsto?«* (str. 26–27).

Gre za otroško razmišljanje, ki deluje na mestih resno, odraslo, ponekod pa morda humorno, čeprav je to zgolj na prvi pogled, v resnici pa ni; gre za predstavo otroka o neki situaciji, kjer ni bil zraven in si zdaj odgovarja na vprašanja, ki se kar vrstijo, a ta vprašanja ostanejo neodgovorjena. Predvidevava, da so ravno zaradi avtobiografskosti črtice bogate notranjih monolog glavnega protagonista.

3.2 PESNIŠKA ZBIRKA *BELA MURVA*

Bela murva je druga knjiga, ki jo je Forstnerič namenil mladini. Gre za pesniško zbirko, izdano leta 1976. Pesniška zbirka nosi naslov ene izmed pesmi v sami zbirki, ki govori o drevesu z belimi plodovi, ki dozori pozno poleti in daje haloški pokrajini svoj pečat. Gre za drevo, ki ima robidnici podoben sad. Bela murva je listopadno drevo iz družine murovk z užitnimi plodovi, ki izvira iz Kitajske.[48]

3.2.1 Motivno-tematska analiza

V pesniški zbirki je 27 pesmi, ki so vsebinsko razdeljene v tri skupine (Forstnerič, 1967):

1. V prvi skupini so pesmi, v katero sodi *Hitra pesem* in vsi trije spisi (*Spis o prvem snegu*, *Spis o trobenti*, *Spis o sestri*). Nastopajo osebe, ki živijo v mestih in lahko vsak dan vidijo semafor, banko, zlatarja, spomenik kakšnemu junaku …
2. V drugo skupino lahko uvrstimo naslednje pesmi: *Otroci in gozd, Včasih moja hči pomisli, Kruh in kri, Bronasti vojak* in *Škilasta vetrovna hiša*. Te pesmi so po vsebini zelo blizu Srakačevim zgodbam. Tematika vseh je nasilje, smrt, ubijanje, sovraštvo … Vse te naštete reči so tudi sestavni del vojne, ki je opisana v *Srakaču*.

---

41 https://www.prlekija-on.net/slovar-prleskih-besed_12.html
42 https://fran.si/iskanje?Query=grunt&View=1&Query=grunt&View=1
43 https://fran.si/iskanje?View=1&Query=kljusa&All=kljusa&FilteredDictionaryIds=133
44 https://fran.si/iskanje?View=1&Query=poba
45 https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=133&View=1&Query=mesnjak
46 https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=133&View=1&Query=kikla
47 https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=133&View=1&Query=zacoprati
48 https://fran.si/iskanje?View=1&Query=murva&All=murva

3. Pesmi tretje skupine pa bi lahko poimenovali »pesnikovi spomini na otroštvo«. Glavno vlogo v teh spominih ima moja babica, ki je pa že preminula. Tudi tukaj najdemo vzporednice s Srakačem.

Trije tematski krogi so tudi kronotopični, namreč pesmi o mestnem okolju predstavljajo čas sodobnosti ob nastanku zbirke, pesmi o vojni se navezujejo na posamezne motive iz Srakača, tretji tematski krog povezujejo predvsem spomini na babico. S pesnikom potujemo v času nazaj: od šestdesetih let 20. stoletja, v čas vojne, nato v (idilična) trideseta leta 20. stoletja.

3.2.2 Primerjava med *Srakačem* in *Belo murvo*

Po končani vsestranski analizi zbirke črtic *Srakač* in pregledu tem in motivov pesniške zbirke *Bela murva* sva se lotili primerjave obeh knjig le na vsebinskem delu.

Na tem mestu bi izpostavili zgolj tri skupnosti oz. podobnosti, ki jih obe mladinski deli imata, čeprav sva prepričani, da jih je še več:

1. **Avtobiografskost**: Pri obeh delih Franceta Forstneriča se kažejo avtobiografski elementi ob spominu na otroštvo, pri čemer v prozi avtor podaja obrise realnega zgodovinskega časa (druga svetovna vojna) in otroštva, v pesniški zbirki pa se preveša tudi v čas Forstneričevega kasnejšega življenja po vojni, ko je zbirka nastajala (njegova družina).
2. **Tematika vojne**: Precej podobne *Srakaču* po tematiki so pesmi iz druge skupine, saj obravnavajo smrt, ubijanje, sovraštvo oziroma tematiko, ki je sestavni del vojnega časa. Sam začetek *Srakača* predstavlja črtica z naslovom *Kruh*, katere tematika se nadaljuje v naslednji črtici *Drugačen kruh*. O kruhu pesnik govori tudi v svoji pesmi *Kruh in kri*. In če ju primerjamo, lahko ugotovimo, da opisuje Forstnerič isti dogodek. V obeh je opisan spomin na začetek druge svetovne vojne in na mrtvega vojaka na dvorišču Srakačevih. Prepletajo se trije pomeni, kri, kruh in mladost. Mali Srakač skozi okno svojega doma opazuje dogajanje na domačem dvorišču, na katerem se prvič sreča s smrtjo. Srakač je izpod plašča mrtvega vojaka opazil hlebec vojaškega kruha, ki se je odkotalil od vojaka. V trenutku, ko je napisal Srakača, ni vedel, za čem je žaloval, ali za kruhom ali vojakom. Čez nekaj let je napisal še pesem o kruhu, ki je bil zamesen s krvjo mrtvega vojaka, ki ga nikoli ni pojedel.
3. **Književne osebe**: V zbirki črtic *Srakač* je pisatelj literarni lik sam in vključuje v črtice resnične like iz svojega življenja (teta Ana, sestre in bratje, mama in oče) in prav tako so v pesmih *Bele murve* nastopajoči pesnikovi sorodniki oziroma realni liki (*Spis o sestri, Tvoja vas in tvoja hiša, Dedkova slika, Pogača, Veliki in mali voz* – to so pesmi tretje skupine, v katerih se pesnik spominja predvsem svoje babice).

4 ZAKLJUČEK

V letošnjem letu sva v raziskovalnem delu posegli v svoje korenine. Ena izmed avtoric te raziskovalne naloge sem Neja Gajzer in že dolgo sem želela izvedeti tiste skrite resnice svojega sorodnika, ki je odstopil svoje mesto na tej zemeljski obli ravno meni. In to je bil pisatelj in pesnik France Forstnerič. Z raziskovalnim področjem sva želeli obuditi spomin na leta 2007 preminulega pesnika in pisatelja ter navsezadnje sorodnika Franceta Forstneriča.

Zanimalo naju je veliko, ampak najprej se je zapletlo pri samem naslovu. Pred pričetkom raziskovanja smo z mentorico skupaj staknili glave, saj smo želele za našo raziskovalno nalogo udarni naslov. In posvetilo se nam je! Nalogo smo krstile z metaforičnim imenom *Srakač iz Haloz*. Pričeli smo zbirati gradivo in ustvarjati nalogo, ki smo jo sestavili iz hipotez, ciljev in pričakovanih rezultatov, ki bi jih naj ob koncu raziskave potrdili oziroma ovrgli.

V uvodu sva predstavili namen in cilje naloge, strukturo naloge, metode dela in hipoteze. Nato sva se lotili teoretičnega dela, v katerem sva predstavili pisateljevo javnosti znano življenje kot tudi osebno življenje, ki pa je očem javnosti precej skrito. Že v samem začetku sva se lotili raziskovalne metode intervju. Za mizo sva sedli skupaj s hčerko Franceta Forstneriča Melito Forstnerič Hajnšek in s pisateljevim starejšim vnukom Rokom Hajnškom. Na podlagi njunih pripovedi sva dobili precej jasno sliko našega strica Francla, kot so ga poznali domači.

Sledil je najzahtevnejši del naloge. Odločili sva se, da bova večji del najine raziskave namenil njegovemu mladinskemu delu. V ta opus sodita dve njegovi deli, in sicer kratkoprozna zbirka z naslovom *Srakač* in pesniška zbirka z naslovom *Bela murva*. Ker pa naju je zanimalo predvsem njegovo otroštvo, ki je bilo zaznamovano z drugo svetovno vojno, sva se odločili za natančno vsestransko analizo *Srakača*. Zanimal naju je izbor tem in motivov, naredili sva tudi jezikovno-slogovno analizo. Pesniško zbirko sva na koncu zgolj na vsebinskem področju primerjali s *Srakačem*, da bi ugotovili, ali najdemo enake teme in motive v obeh knjigah.

Kot izhodišče sva si zastavili štiri hipoteze:

H1 France Forstnerič v črticah zbirke *Srakač* vojne ne prikaže samo kot pošast, temveč s perspektive otroka tudi kot zanimivo, v določenih segmentih celo humorno.

H2 Srakač je pisatelj sam.

H3 V Forstneričevih zbirki črtic *Srakač* je opazna govorica iz okolice Ptuja, predvsem Vidma in Pobrežja.

H4 Pesnikove mladinske pesmi v zbirki *Bela murva* so po tematiki in motivih zelo podobne Srakačevim zgodbam.

H1

Hipotezo lahko potrdiva, saj je vojna v Srakačevih črticah opisana z zornega kota osemletnega dečka. Gre torej za subjektivno predstavo o vojni. Odpre sem nam duša dečka in prav je, kar pravijo, da kar se otroku vtisne globoko v spomin, za zmeraj tam ostane. V črticah ne najdemo opisov bojev, ne gorečih vasi, ne obešenih vojakov, ne vojnih grozot, temveč prikaz najrazličnejših ljudi (očeta, matere, vojakov, nemškega ravnatelja, sošolcev) v vojnem dogajanju. Srakač doživi na eni strani vojno kot nekaj slabega, ko vidi bombardiran Maribor, ko sliši, kako so njegovi sorodniki mrtvi. Na drugi strani pa doživlja vojno tudi kot čas, kjer se v dolgočasni vasi na obrobju Haloz »končno« nekaj dogaja: vidi sestrelitev letala, kar v njem sproži radovednost in željo videti razbitine od blizu, obiščejo jih vojaki, tudi partizani, nemški vojak mu izroči v varovanje svojo puško, kar pomeni za Srakača veliko odgovornost in je zelo ponosen, v ravnateljevi omari najdejo brzostrelko idr. Nemalokrat pa se k tem dogodkom prikrade tudi humor, ko opisuje hrustavo nemščino, nemškega vojaka v pumparicah ali kako se bolgarski vojak od njih ob koncu vojne odpelje s kolesom s praznimi zračnicami in cela družina se glasno smeji. Vojna je torej prikazana z različnih zornih kotov, kot jo je videl radovedni, strahopetni, pogumni, sočutni, naivni, pametni, ubogljivi haloški fantič.

H2

Drugo hipotezo, da je Srakač pisatelj sam, potrjujeva. Čeprav so črtice pisane v tretji osebi, lahko hitro razberemo, da gre za avtobiografske izpovedi otroka, ki ga vojna »obišče«, ko je star osem let. Skozi zgodbe nam razkriva osebno vsestransko doživljanje vojnega časa kot tudi usodo ljudi okrog njega (matere, očeta, mlajših bratov in sester idr.). Dogajanje je postavljeno v Forstneričev domači kraj Pobrežje pri Vidmu, kjer je v domači hiši, ki niti ni bila njihova, opazoval tuje vojake in partizane, mater, ki je v počeni peči pekla slab in grenki koruzni kruh, očeta, ki se je velikokrat napil in pretepal mater in otroke. Lovil je ribe v Studenčnici in Dravi, pasel po tujih travnikih in obronkih edino kravo Lico, v šoli na Vidmu pokazal, kako je brihten, za kar je bila zaslužna predvsem mati, ki mu je dala v roko slovenske knjige in mu zabičala, da ne sme nikoli pozabiti, da je sin slovenske matere.

H3

Tretje hipoteze, ki sva si jo postavili, in sicer da je v zbirki črtic *Srakač* opazna govorica iz okolice Ptuja, predvsem Vidma in Pobrežja, ne moreva potrditi, saj se narečne besede in pokrajinski pogovorni jezik pojavi zgolj v segmentih. Govorica iz okolice Ptuja, Dravskega polja, natančneje povedano iz Pobrežja pri Vidmu je opazna le enkrat v dobesednem navedku partizana, ko Srakača imenuje »pjeb«, kar pomeni fant, sicer pa v premem govoru, kjer se ljudje pogovarjajo med seboj, narečnih besed ali pokrajinskega pogovornega govora ni zaznati. Od tipično vzhodnoštajerskih narečnih besed najdemo besede za pripomočke, povezane z raznimi kmečkimi opravili, kot npr. *nečke, grebljica, žrd, šurc*. Srakač je dvakrat narečno poimenovan, in sicer kot *pjeb* in kot *poba*. Narečno so navedeni tudi določeni prostori zunaj hiše ali v njej: *mesnjak, vratnik, postenje, grunt*. Med značilno besedje tega območja spadajo tudi *kupica, tabrh, kikla, šar, žebrati*.

H4

Zadnjo hipotezo, da so pesnikove mladinske pesmi v zbirki *Bela murva* po tematiki in motivih zelo podobne Srakačevim zgodbam, potrjujeva le delno. Tako v določenih pesmih (*Otroci in gozd, Včasih moja hči pomisli, Kruh in kri, Bronasti vojak* in *Škilasta vetrovna hiša*) kot tudi v črticah se kažejo avtobiografski elementi ob spominu na otroštvo, torej na vojno. Tematika je nasilje, smrt, ubijanje, sovraštvo … Tematsko podobnost je opaziti tudi v samih naslovih črtic in pesmi, npr. črtica *Drugačen kruh* in pesem *Kruh in kri* opisujeta popolnoma isti dogodek, in sicer spomin na drugo svetovno vojno ter na padlega vojaka, ki se mu je izpod plašča prikotalil hlebec kruha. Vendar pa je treba dodati, da v pesniški zbirki ni edina tema vojna, ampak da se čas preveša tudi v povojni in kasnejši čas, ko je zbirka nastajala.

Ob samem zaključku te raziskovalne naloge lahko zapiševa, da sva zasluženo obudili spomin na pesnika, pisatelja, človeka z velikim srcem Franceta Forstneriča. Ne gre pa le za kulturnega ustvarjalca, temveč za nekoga, ki nam je pokazal, da je vredno vztrajati in verjeti, da lahko vplivaš na svojo usodo. Gre za nekoga, ki se je kot otrok boril za skorjo kruha, za nekoga, ki je živel v pomanjkanju, na robu lakote, a se je uspel povzpeti na najvišjo stopničko slovenskih pesnikov in pisateljev. Gre za majhnega »Srakača« z Dravskega polja, ki je nekoč opazoval padlega vojaka z opevanim hlebcem kruha, ki je bil Srakaču tako blizu, a vendarle nedosegljiv.

Pisalo se je leto 2007, ko nas je za zmeraj zapustil stric Francl (navajam kot avtorica Neja Gajzer), leto, ko sem šele privekala na ta svet. Strica Francla, ki je preminil 22. 5. 2007, štiri mesece in pol pred mojim rojstvom, sicer nisem poznala, a se mi ob koncu raziskave zdi, kot da sva si včeraj segla v roko, delila objem in poklepetala. Zgodbe moje preminule babice Zinke, Franclove sestre, so dobile sliko in niso več le zgodbice iz njenega otroštva, temveč sem lik v zgodbicah naenkrat tudi sama.

Tebi, dragi moj stric Francl, ki si tam nekje zgoraj med angeli, pa sporočam naslednje:

Spominjaš me na dedka iz tvoje pesmi z naslovom Dedkova slika, saj si v moji predstavi točno takšen in upam, da se kot dedek nasmihaš in si iz zadovoljstva brke podvihaš!

5 VIRI IN LITERATURA

5.1 VIRI

5.1.1 Pisni viri

1. Forstnerič, F. (1968). *Dolgo poletje*. Pesnikovo posvetilo Forstneričevi mami v njenem izvodu knjige. DZS. Ljubljana.
2. Forstnerič, F. (1970). *Srakač*. Mladinska knjiga. Ljubljana.
3. Forstnerič, F. (1976). *Bela Murva*. Mladinska knjiga. Ljubljana.
4. Forstnerič, F. (1979). *Izbor pesmi*. Mladinska knjiga.
5. Forstnerič, F (1997). *Kaj smo sanjali in kaj se je dogajalo*. Večer: str. 6.
6. Forstnerič, F. (1997). *Kaj smo sanjali in kaj se je dogajalo*. Večer: 5. del., str. 7.
7. Haramija, D. (2020). Mladinska dela štirih literarnih ustvarjalcev, članov mariborske peterice. Univerza v Mariboru. Pedagoška fakulteta.
8. Krambergerja, M. (2007). Nekrolog. Kultura. Večer: str. 14.
9. Niedorfer, S. (2007). Zbogom, moj dragi »starček«. Večer: str. 14
10. Partljič, T. (2007). Nekrolog. Večerova dokumentacija. Delo: str. 17.
11. Vuk, V. (2007). Nekrolog. Kultura. Večer: str. 14.

5.1.2 Ustni in zasebni viri

1. Intervju z nečakom Franceta Forstneriča Matejem Gajzerjem in posvetilo iz knjige. Pridobljeno: 20. 9. 2021.
2. Intervjuji s hčerko Franceta Forstneriča, Melito Forstnerič Hajnšek. Pridobljeno: 20. 9. 2021, 21. 9. 2021, 9. 10. 2021, 10. 10. 2021, 27. 10. 2021, 23. 2. 2022.
3. Francetov odgovor na vabilo na poroko nečaka Mateja in bodoče žene Katje. Pridobljeno: 21. 9. 2021.
4. Zbrana dela *Kaj je ostalo?*. Spremna beseda vnuka Roka Hajnška. (Zbrana dela Franceta Forstneriča bodo izšla letos (2022) v založbi Litera.
5. Zbirka fotografij hčerke Melite Forstnerič Hajnšek.

5.2 SPLETNA LITERATURA

1. Bitka na Poljani: zadnje dejanje druge svetovne vojne v Evropi. Pridobljeno: 5. 1. 2022, https://www.24ur.com/magazin/bitka-na-poljani-zadnje-dejanje-druge-svetovne-vojne-v-evropi.html
2. Bombardiranje Maribora. Pridobljeno: 3. 2. 2022, https://old.delo.si/znanje/izobrazevanje/kabinet-cudes-bombardiranje-maribora.html
3. Glazarjeve nagrade, Mestna občina Maribor. Pridobljeno: 4. 11. 2022, https://www.maribor.si/podrocje.aspx?id=1496
4. Festival Kurirček, Mladi za napredek Maribora. Pridobljeno: 5. 11. 2021, https://zpm-mb.si/wp-content/uploads/2015/03/S%C5%A0_Zgodovina_Festival_Kurir%C4%8Dek.pdf
5. France Forstnerič, Locutio. Pridobljeno: 9. 10. 2021, https://www.locutio.si/avtorji.php?ID=1050
6. Levstikova nagrada, Wikipedija. Pridobljeno: 15. 11. 2021, https://sl.wikipedia.org/wiki/Levstikova_nagrada
7. Prešernova nagrada, Wikipedija. Pridobljeno: 15. 11. 2021, https://sl.wikipedia.org/wiki/Pre%C5%A1ernova_nagrada
8. Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. (2022). Pridobljeno: 27. 10. 2021, https://fran.si/iskanje?View=1&Query=murva&All=murva
9. Srakačeva pot (Ptuj-Šturmovci-Ptuj), Discover Ptuj. Pridobljeno: 9. 10. 2021, https://discoverptuj.eu/srakaceva-pot-ptuj-sturmovci-ptuj/
10. Zakon o javnem obveščanju (ZJO). Tomščičeva nagrada. Pridobljeno: 15.11.2021, https://www.iusinfo.si/zakonodajna-knjiznica/zakon/Z8609EGT/clen/14a